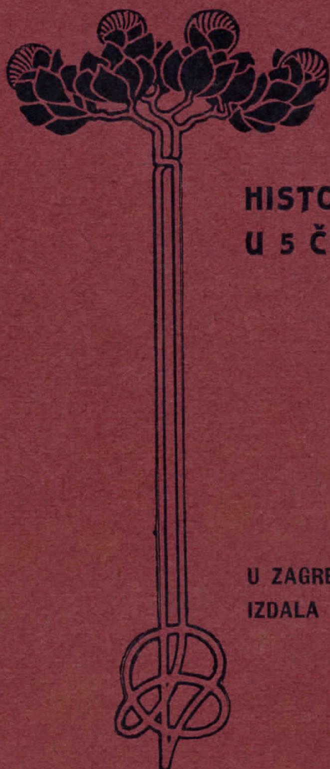
ZABAVNA KNJIŽNICA „MATICE HRVATSKE“.
SVEZAK CCLXXI.-CCLXXII.

MILAN ŠENOA.

BAN PAVAO.

HISTORIJSKA DRAMA
U 5 ČINOVA (8 SLIKA).

U ZAGREBU 1903.
IZDALA „MATICA HRVATSKA“.

ZABAVNA KNJIŽNICA

MATICE HRVATSKE.

SVEZAK CCLXIX.-CCLXX.

MILAN ŠENOA:

BAN PAVAO.

U ZAGREBU.
TISAK DIONIČKE TISKARE.
1903.

MILAN ŠENOA.

BAN PAVAO.

HISTORIJSKA DRAMA
U 5 ČINOVA (8 SLIKA).

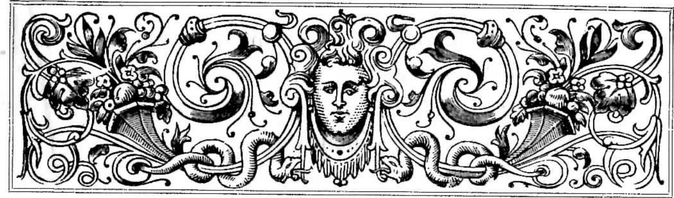

U ZAGREBU.
NAKLADA „MATICE HRVATSKE“.
1903.

OSOBE.

Kralj Andrija Mlečanin Arpadovac.
Kralj Karlo Roberto Anžuvinac.
Pavao Šubić, ban hrvatski.
Juraj Šubić, brat banov,
Mladin Šubić, sin banov,
Dujam Frankopan,
Leonardo Frankopan,
Radoslav Babonić,
Juraj Svačić,
Kurjak Gušić,
} hrvatski velmože.
Ivan, biskup zagrebački.
Mihajlo, nadbiskup ostrogonski.
Fra Gujlermo de Piemis, meštar vranskih templara.
Fra Jukundo, zadarski fratar.
Gianorso Tiepolo,
Guido Tron,
} plemići venecijanski.
Henrik Güssingen.
Teodor Rumi, kancelar kralja Andrije.
Baldo,
Mario,
} trubaduri.
Vuk Žvrk,
Don Perpetuo Plazibat,
} plemići.
Kinkela Trogiranin.
Škinela Krčanin.
Podestà trogirski.
Opat-notar.
Kučum Tatarin.
Jedan dvoranin.
Dva zadarska gradjana.
Tri trogirska gradjana.
Četiri napuljska viteza.
Tomasina Morosini, mati kralja Andrije.
Marta, kći bana Pavla.
Agata Kumanka.
Plemići. Templari. Svećenici. Gradjani. Vojnici.

Doba: posljednje godine XIII. stoljeća.
Mjesto: 1. slika: Omiš. 2., 3. i 4. sl.: Zadar.
5., 6. i 7. sl.: Trogir. 8. sl.: Zadar.

PRVI ČIN.

PRVI PRIZOR.

(Dvorana na Omišu u Šubićevu gradu.)

(Za stolom sjede: **Pavao Šubić, Ivan,** biskup zagrebski, **fra Gujlermo** de Piemis, meštar templarski, **Dujam Frankopan, Juraj Svačić, Radoslav Babonić.** Plemići.)

Dujam Frankopan:

Još mladih rana tatarskih vremena
Izliečit niesmo mogli, još se uviek
Na mnogom tužnom oku javlja suza
Za bratom, sinom, ocem, ili dragim;
Još pusta leže naša plodna polja,
Opustošena nevjerničkom rukom,
A natopljena junačkom nam krvlju.
Tek prve, nove svrži počeše
Zelenila se mladog javljati,
Ponajljepše nam nade donoseći,
Da med nama će nastat blagi mir;
Al žalibože to bi samo nada,
A mir bi za nas pusta utvara.
Sa istoka nam gordi Bizant prieti,
Sa zapada nam Mlečić dodijava
I biesan pali naše galije.

U zemlji samoj još nam mira nema,
Jer nesloga i razdor siju sjeme,
Iz kog će niknut za nas krvav plod.
Nad glavama se našim sprema bura,
Što sa svih strana nosi oblačje,
Da teškim grȁdom, strašnim gromovima
U zaborav nas vječnu baci sve.
Na *moj* se poziv sabraste svi ovdje,
Pa viećajmo, što radit treba sada,
Da spasemo još ovo mrva zemlje,
Što ostalo je do sad netaknuto.
Sve liepe rieči i sve nastojanje,
Što poslanici naši rekoše
Na dvoru biednog kralja Andrije,
Bez svake svrhe ode u tutanj! —
Ja od njeg više ni čem' se ne nadam.
Venecija je njemu domovina,
A Hrvatska tek pusti ropski kraj,
Koj' služi onda, kad mu treba novca,
Il rodjaku svom čast da kaku dade.
A nije l' mati njeg'va Tomasina
Vladarica u cielom kraljevstvu
I vojvotkinja slovinske sve zemlje?
A nije l' stric mu glupi Albertino
Gospodar Zadra, sluga mletački?
Zar žena da nam vlada, ljudi božji?
Zar krunom našom da se kruni ona,
Što svačija bi do sad bludnica?
Pod njenom suknjom bit će naša moć,
A dragi njezin naš će bit gospodar!
Mi, što smo nekad prije dvjesta ljeta
Učiniv savez, primili to pleme,
Da nama vlada, al po našoj volji,
Dok vlasni bili smo ga onda primit,

Mi istim pravom sad ga tjeramo,
Jer zakon naš pod zlatnim pečatom
I prava stara tu nam ovlast daju.
U *našoj* zemlji *naša* rieč još valja,
Mi birat ćemo izmed *sebe* kralja.

Biskup:

Al onda, braćo, doći ćete dotle,
Da onaj, što je prije pravom vladô
Po vašoj volji, vašim izborom,
On svladat će vas, pa će vladat silom.
Medju vama je tako mudrih glava
I vriednih dosta, da se krunom kruni:
Zavriedio bi svaki od vas to.
Al opet znam, da, kad bi izbor pao
Na jednog od vas, taj bi novi kralj
Već drugog dana svoga kraljevanja
Toliko imô krvnih protivnika,
Koliko vas je ovdje sabrano.

Juraj Svačić:

Ja vidim tvoje niti, biskupe,
Što oko nas ćeš sada fino splesti,
Kô pauk oko jadne mušice!
Govorila su sada tvoja *usta,*
Al *rieči* ove ne bijahu tvoje.
Mi pamet *tvoju* vrlo dobro znamo,
Al misli ove — to su misli *tudje!*
Na tvoja usta govori sad Rim.
Ha! Valjda hoće sveti otac papa
Normana kakog da nam dâ za kralja,
Vazala svoga, il svog rodjaka?
Mi svetoj vjeri odani smo uviek,
Dokazasmo to mačevima našim,

Al Rimu niesmo voljni biti sluge,
Da titra našim on se kraljevstvom,
Kô negda što se titrô Engleskom.
Moj pradjed Petar bješe nama kralj
I krvlju to je zasvjedočio . . . .

Biskup *(upada)*:

I prema tome ti bi, kneže moj,
Na kraljevsku sad krunu imô pravo?

Juraj Svačić:

I bi.

Biskup:

Al gledaj, drugi još su ovdje,
Što istim pravom to bi mogli reći:
Plemići tu su kraljevskoga roda
Od stare naše krvi, tu su Šubići,
Što napuljskom su kralju rodjaci,
Tu knezovi su Krčki, Gušići,
I mnogi drugi . . . .

Juraj Svačić:

Evo, što vam rekoh?
Ti već nas dieliš, siješ neslogu . . . .

Biskup:

Ja tražim pravo, to i ništa više:
Kad Andriji vi krunu uzeste,
Ne rekoh ništa, — on je nije vriedan,
Al rodu njeg'vom pripada još kruna.
Kralj napuljski je prvi njegov rodjak,
Pa Karlov sin nek bude nama kraljem.

Juraj Svačić:

Zar ne pogodih, dragi pope moj,
Da papinskoga dovest ćeš vazala?

Il ne bi l' možda duždu mletačkome
Za pet sto groša krunu prodali?
Daj skupi skute, podji diljem carstva,
Pa viči na sva usta, da te čuju:
„Za Hrvatsku ja trebam sad vladara,
Priskrbit ću mu krunu za pet para!"

Biskup:

Bezobrazniče, drži taj svoj jezik,
Za tvoju kuću nek te bude briga.
Ja znam već davno, da si nevjernik
Krivovjerac, — bogomilski si ortak;
Ja znam, da kriješ prokletnike one
U Kninu svom, u razbojničkom gniezdu,
Što nepravom si drugom oteo.
Pa *ti* da sada nama budeš kralj?
Da *tvoje* čelo sveta kruna resi?
Djedova tvojih da je trista bilo,
Što vladali bi ovim kraljevstvom,
Ma s krunom da te mati rodila,
A oba cara da ti je priznadu,
I zadnjem kmetu pripalo bi pravo,
Da krunu skine s prokletog ti čela.

Fra Gujlermo, templarski meštar:

Te pravde vaše, mislim, bit će dosta.
Ti, biskupe, si zašô pravdat se,
Za napuljskoga kralja lomiš koplje,
A ne misliš, da l' itko od nas ovdje
Taj savjet tvoj bi saslušati htio.
Ti, kneže, opet staro svoje pravo,
Pod Gvozdom što je utrnulo davno,
Tu pred nama si stao braniti,
Ne pitajući, jesmo l' voljni slušat
U kobnom času stare pripoviesti.

Juraj Svačić:

Pred silom pravu šutjet valja, znam,
Al silom pravo ne da se izgubit.

Fra Gujlermo:

Dok lukavošću braniti se može.
Ja pitam jedno. Čujte, što ću reći:
Nek bude kraljem Karlo, ili Svačić,
Ma baš bi za nas sve jednako bilo, —
Al ipak jedno treba kralj da ima:
I krunu samu, a i kraljevstvo.
U slovinskoj je zemlji žena kraljem,
U Zadru vlada jošte kraljev ujak,
U Ugarskoj je vladar Andrija,
Gospodar moru mletački je dužd,
I primorski će naši gradovi
Od tudje sile morat propasti.
Vi kraljevinu prije skupite,
Tek onda kralja sebi birajte.

Radoslav Babonić:

Ja s fra Gujlermom tu se posve slažem.
Na jednom sada vi se bunite,
Kad nevolja je snašla Andriju,
Kad poslanici svetog oca pape
Preobilnu vam obećaše pomoć;
Sad, kad Bizantom vlada slabić car,
Sad od vas svaki htio bi da vlada.
A triest ljeta već vas mori mora
I sa svih strana krnji vašu vlast,
Al do sad nitko od vas nije kušô
Da odupre se snagom vlastitom,
Vam uviek treba pomoć izvan zemlje,
Ne vjerujete sili svoje šake,

Dä, med sobom za kaku malu stvar
Vi tučete se, sijuć krasno sjeme,
Kom' plodove će pobrat tudje pleme.

Fra Gujlermo:

Hajd rec'te, ima l' ovdje od vas koji,
Što klanjao se nije bivšem kralju,
Nadario kog nije Andrija?
Nek reče, koji nije!

Pavao Šubić:

Nisam ja.

Babonić:

Ti niesi. Ali lako bješe tebi,
Očuvat svoje ti si zemlje znao,
A Bosna sva ti stoji podložna.
Pa reci ti, što misliš, zašto šutiš?

Pavao Šubić:

Jer suviše već rieči u vas ima,
A jezikom se vojevati ne da.
Čim kraljevina naša bude spremna
Da primi u se novoga vladara,
Moj brat će Gjuro s mojim galijama
Put napuljskih se otisnut krajeva,
Dovesti novog odanle nam kralja . . .

Juraj Svačić:

Zar i ti tako? Tome se ne nadah . . .

Pavao Šubić:

Dovesti novog odanle nam kralja,
A mi ćemo ga krunit našom krunom.

Juraj Svačić:

Ne, nikad, nikad toga biti ne će . . .

Pavao Šubić:

A ja ti kažem, da će *biti* tako.
„Tko nije s nama, taj je protiv nas,“
Upisano u svetom pismu stoji,
A tebi, brate, sada prosto budi
Da biraš. Tko će što da kaže?
Tko od vas ima drugu osnovu?
Gle, Jure, nitko, — ostao si sam.
Tu izlaza se kažu samo dva:
Da Svačić ode k liepoj Tomasini,
Kô Güssingen da bude njenim slugom,
I da se skupi k svome plemenu,
Ne blateć svoje ime tudjim rugom. —
Ti šutiš, Jure! Eto sada vidim,
Da bolji dio ti si odabrao. —
Sad oprezno nam valja k poslu poći,
Obuzdat za čas oštroj rieči liet:
O, braćo, da su vaše rieči djela,
Vi osvojiste za čas čitav sviet!
Dogodit će se možda čudne stvari
I dvojit mnogi o svome će bratu,
Al jakosti zna lukavost bit premac,
A naša rieč je svima zalog svet.
Umirite se, razum nek vas vodi,
Nek složno djelo dobrim rodom rodi.
Sad s Bogom, braćo!

Svi:

S Bogom, brate Pavle!

Pavao Šubić:

Na četvrti ću danak Uskrsa
U tajni sabor sazvati vas ja.
(Odlaze svi osim Pavla i Jurja.)

DRUGI PRIZOR.

Pavao Šubić, Juraj Svačić.

Pavao Šubić:

Daj stani, brate!

Juraj Svačić:

Što ćeš, reci.

Pavao Šubić:

Znaš,
Da tvoj je Ivan bio na mom dvoru,
Pa da je Marta, jedina mi kći,
U njemu našla sudjenika svoga . . .

Juraj Svačić:

Ja znam, da sin moj bješe u Bribiru,
Al ne znam drugo ništa . . .

Pavao Šubić:

Slušaj, brate,
Ja mnogo rieči nemam, znaš to sam:
Rad sitnica smo nekih neznatnih
Nas dva se svadjat stali. Čemu to,
Kad sve se s mirom može riešiti?
Tvoj Ivan Martu voli, ona njega,
Nek budu svoji. Ona ćemo sela,
Rad kojih pravda rodila se naša,
Mi djeci svojoj dati, pa će onda
Imetak svakom ostati u ruci,
A čast će naša biti spasena.

Juraj Svačić:

Ti još si uviek stari lukavac,
A vidi se, da poslanici rimski
Badava niesu na tvom dvoru gosti.

U lukavosti ti si velik majstor!
Moj sin će dobit sela, što po ocu
I starom pravu njemu pripadaju,
A ti ih meni silom oduze.
Moj sin će dobit *sela*, istina je,
Koliko s tim ćeš dobit ti *gradova?*

Pavao Šubić:

Ne *ja*, neg *svi*, što bjehu sada ovdje.
Za sina svoga baštinu ja imam,
A kćer će moja baštiniti tebe,
Kad mužem njenim postane tvoj sin.
Zar misliš, druže, da se trudim za se?
Pa što bi bilo, da se jednog dana
Poklonim slabom kralju Andriji?
Zar ne bi čast i vlast i blago moje
U kraljevini bilo najveće?
Da skinem kapu duždu Gradenigu,
Za zaštitu da moliti ga stanem,
Zar ne bi svaki cvietak s mojih polja
Cekinom mletačkim se stvorio?
Imetak moj je veći, no što misliš:
U oči svakom smijem gledat ja,
U *srcu* mom je moja riznica.

Juraj Svačić:

Razum'jem dobro ove tvoje rieči.
Pa kakogod ja pravo svoje držim,
Što davno stekoh, ja ću ipak, Pavle,
Na taj tvoj predlog rado pristati.

Pavao Šubić:

Daj ruku amo. O tom, druže moj,
Ni rieči nikom sada još ne reci,

Jer oni, što su još pred malo časa
Mom savjetu se odazvali složno,
Zar ne bi oni, videći nas dva
Najednom složne, mogli misliti,
Da naša bit će samo igračka?

Juraj Svačić:

Za malo dana s Ivanom ću svojim
Posjetit tebe . . .

Pavao Šubić:

Neka dodje sam,
Jer tajnom sve to valja držat nam.
Sad s Bogom, brate!

Juraj Svačić:

Zdravo ostaj, bane!
(Ode.)

TREĆI PRIZOR.

Pavao Šubić, lagano dolazi **Fra Jukundo.**

Fra Jukundo:

Laudetur Jesus Christus, svijetli gospodine bane!

Pavao Šubić:

Na vijeke! Što je dobra, fratre, koja tebe sreća nosi amo?

Fra Jukundo:

Novissimae res iadertinae, svijetli bane. Kuha se i miješa u Zadru nemilo. Čini mi se, netko će dobro omastiti brkove.

Pavao Šubić:

Pri tome bi vi časna i prečasna gospoda zlo prošla, kad u vas nema brkova . . .

Fra Jukundo:

Oh, gospodaru, mi se božji ljudi za to slabo staramo, naša je briga božja služba i ovo malo siromaštva, od koga živemo, pak amen!

Pavao Šubić:

Dobro, pa što bi to vaše siromaštvo rado od mene?

Fra Jukundo:

Evo pismo velečasnoga gospodina priora glede one zadužbine bribirskoga imanja za naš samostan.

Pavao Šubić:

Čuješ, čuješ, časni oče, koliko, reci, imatę vi siromašni sluge božji na godinu takih zadužbina, što spremate u one debele škrinje pod vaš skromni krov? A? Bit će toga dosta na okupu?

Fra Jukundo:

Ad sempiternam Dei gloriam.

Pavao Šubić:

Bene, bene, patre dragi, te ćemo zadužbine urediti. A reci mi, molim te, tko je sada u Zadru?

Fra Jukundo:

Došla je nedavno svijetla gospodja kraljeva mati Tomasina, pa gospodin Henrik Güssingen.

Pavao Šubić:

Ma da, to se razumije, kud ona, tamo i on. Dalje?

Fra Jukundo:

Pripovijedaju patri, što dodjoše iz dviju strana, da će i sam kralj za koju nedjelju u Zadar. Ne prija mu, vele, zdravlje u Ugarskoj.

Pavao Šubić:

Vjerujem, valjda je već i onima ondje dosadilo hraniti kukavicu u svom gnijezdu.

Fra Jukundo:

Onda vele, da će za koji dan onamo doći Gianorso.

Pavao Šubić:

Tiše ....

Fra Jukundo:

.... Gianorso Tiepolo, rodjak dužda Gradeniga. Rekoše mi, da će tužiti pred kraljevskim dvorom knezove Leonarda i Dujma glede otoka Krka.

Pavao Šubić:

Dobro, fratre dragi, a kad se ti vraćaš u Zadar?

Fra Jukundo:

S dopuštenjem tvoje milosti, ja ću sjutra preko Bribira ....

Pavao Šubić:

Slušaj.

Fra Jukundo:

Slušam.

Pavao Šubić:

Dobit ćeš večeras pismo za moga dvorskoga u Bribiru; to ćeš pismo nositi sa sobom, da te brani, da ti tkogod ne spočitne, da putuješ po tajnim poslovima. Razumiješ li?

Fra Jukundo:

Razumijem posve.

Pavao Šubić:

Ovo drugo, što ću ti reći, to ćeš zapamtiti.

*

Fra Jukundo:

Hoću.

Pavao Šubić:

Kad se sastaneš u Zadru bilo s kim god sa dvora vojvotkinje Tomasine, ti ćeš reći: ban je Pavao zaručio svoju kćer Martu sa sinom Jurja Svačića . . .

Fra Jukundo:

Per amorem Dei, incredíbile scándalum! A sveti otac . . . .

Pavao Šubić:

Taceas, admodum reverende. Pripovijedat ćeš to svakomu, pa gledaj svakako, da to sazna Güssingen. On je zvončić, koji posvuda zvoni, po njem će to čitavi svijet saznati.

Fra Jukundo:

A vaša milosti, ako me zapitaju, otkle ja sve to znam?

Pavao Šubić:

Reći ćeš, da si sam na svoje oči vidio tu na mom dvoru sakupljenu gospodu, kad se vjeriše Ivan i Marta.

Fra Jukundo:

Bene, ali što ću reći gospodinu prioru?

Pavao Šubić:

Ovu će moju vijest potvrditi i sam gospodin Tiepolo, koji se ovaj čas nalazi na mom dvoru.

Fra Jukundo:

Čudo božje, Tiepolo u vašem dvoru!

Pavao Šubić:

Neka se ne čudi tvoje gospodstvo. Ti znaš, da Andrijini pristaše drže, da je glava stranke napuljskoga kralja knez Leonardo Frankopan, pa Babonić. Za me još nitko od onih ne zna, kaki sam i tko sam.

Fra Jukundo:

Re vera, ne slute.

Pavao Šubić:

Eto, danas je Gianorso, taj najlukaviji gospodin med lukavom gospodom mletačkom, zaprosio moju Martu. Zakasnio jadnik. Marta će poći za Ivana Svačića.

Fra Jukundo:

Neka mi dopusti tvoja milost. Ja ipak ne znam, zašto ja to moram rastrubiti po Zadru, pa što će na to papinski poslanici?

Pavao Šubić:

Eto zato. *(Tiho)* Ako ban Pavao da svoju kćer sinu Jurja Svačića, okorjeloga Bogomila, onda će biti svakomu djetetu jasno, da izmed bana i pape nema ma ni najmanje sveze, pa da je i bila, ta bi se sveza razvrgla poslije takih zaruka. Papinski će poslanici rogoboriti, kralj će se Andrija u dnu duše smijati, a naše će galije nesmetane ploviti u Napulj, da dovedu sa sobom kralja Karla. Razumiješ li sada?

Fra Jukundo:

Ma posve!

Pavao Šubić:

Evo moje djece, maknimo se; hajde, da ti dam tvoje litteras credentiales za moga dvorskoga.

ČETVRTI PRIZOR.

Pavao, Mladin, Marta, Fra Jukundo, Sluga sa svjetiljkom.

Fra Jukundo:

Laudetur Jesus Christus!

Mladin:

Na vijeke! Zdravo, oče!

Pavao Šubić:

Zdravo, djeco moja! Hajdmo, patre, na posao, da pomognemo tomu vašemu velečasnomu siromaštvu.

(Pavao i Fra Jukundo odlaze.)

PETI PRIZOR.

Mladin i Marta.

Mladin:

I opet fratar! Čuješ, moja Marto,
Je l' ikad, reci, išto kod nas bilo
Od vriednosti, il kaka znatna stvar,
Gdje ne bi bilo papinskog legata,
Il barem jedan njegov službenik?

Marta:

Tvoj prigovor je, brate, suvišan.
Ti znaš, da otac radi svojom glavom
I da je sve to njeg'vo orudje.
Uz Ghibelline zar da budemo
Sad, gdje je uz njih sva Venecija?

Mladin:

O, sestro moja, moje pramaljeće,
Ti moje sunce, slušaj, što ću reći.
Ti državnički silni poslovi

I za nas su ti gorka pogača;
Tu valja mislit, šutjet i pregarat,
Bez strasti sudit, lukavošću radit,
A sveg tog u vas ženâ slabo ima,
Jer misli vaše kreće samo ljubav,
A strast je vladar vaših jezika;
Rad ljubavi pregarat znate vi,
Al nigda, sestro, radi pameti.
Sve krajnosti se skupiše u vama,
Sva djela vaša vodi dvostruk povod:
Il čista ljubav, ili osveta.
S tog slušaj, Marto, kad te tko zapita
O Mlecima, o papi il Napulju, —
Ne reci slovca, ti tog ne shvaćaš.

Marta:

Tim riečima, moj brate, svaka čast.
Što vi mudraci ovdje snujete,
Tog ženska glava shvatit ne može!
Dok djela naša čista *ljubav* vodi,
To vašima je povod sušta *korist,*
U osveti smo, brate, ravni svi.
Dok višnji Bog je dao vama silu,
Nam dade lukavost na obranu.
Pa zato znam, što ne bih smjela znati:
Za malo dana knez će Leonardo
Sa stricem našim Gjurom preko mora
Po napuljskoga kralja. Je li?

Mladin:

Šuti.

Ni rieči više. To je strašna tajna,
Za koju znade samo devet nas.
Al ljepšu tajnu odat ću ti ja:
Kad dodje opet onaj mrki Ive

Sa Knina svoga, pa te pitat stane,
Da l' vječno vjerna bit ćeš njemu ti,
Ti reci dà, jer tek pred malo časa
Knez Juraj s našim govoraše ocem
I vaša sad je spremna ženidba. —
A što se plačeš? Čemu liepe oči
Obaraš nice, čemu sav taj strah?

Marta:

Ne, brate, ti se varaš, — eto gledaj!
Tu radosnu si viest tol brzo rekô,
Da snać se niesam odmah mogla . . .

Mladin:

Marto!
Ti ljubi muža, budi vjerna žena
I brižna mati svojoj dječici,
Al poslova se naših, čuvaj, sestro,
Tek cigla rieč bi mogla škoditi.
Ti znaš, da uz nas ima sila ljudi,
Što nà svaku nam riečcu vrebaju,
Za malo para ti će dobri ljudi
Sve naše misli izdat Morosinom.

Marta:

Ta bojazan je tvoja suvišna,
Pa s kim ću ja raspredat take stvari,
Što škoditi bi mogle ocu mom?

Mladin:

Gle, s kim: već pet se dana ovdje drži
Gianorso, nećak mletačkoga dužda.
A vjeruješ li, da je došô amo
Rad parnice, što s knezom Leonardom

Rad Krka vodi? Nemoj vjerovati.
To nije gost, kô drugi što su gosti,
On uhoda je slavne sinjorije,
Zapamti dobro. Sada idem.

Marta:

S Bogom.
(Mladin ode.)

ŠESTI PRIZOR.

Marta sama.

Marta:

„To nije gost, kô drugi što su gosti,
On uhoda je slavne sinjorije!"
I to mi kaže uprav u taj čas,
Gdje u meni se teška borba bije.
Gianorso da je prosta uhoda?
To oni misle, al ja dobro znam,
Zašt' tako dugo ovdje ostaje.
Ja vjerujem, da sam Bog tako hoće,
Dovela ga je amo ruka božja.
I ne znajući za me on me nadje,
A ja ga ljubljah, ne znajući za nj. *(Stanka.)*
Gle mrak se hvata. Eto tiha noć
Na mirno pada more. On će doć,
Da reče zadnju rieč. — Da, mrak se hvata,
I za *me* jadnu sad će nastat noć.
Već pet je dana za me sunce sjalo,
A sad će doći tama beskrajna.
Oh, ima l' igdje na tom svietu stvora,
Kom lažljiva bje sreća tako brzo,
Sve dare dajuć punim pregrštima,
Kô meni što je, da ga onda baci
Nedohitno u bezdno nesreće?

SEDMI PRIZOR.

Marta, Gianorso Tiepolo, nećak mlet. dužda.

Marta:

Gianorso!

Gianorso:

Gospo, eto biednika,
Koj' srce cielo darovao tebi,
A sad mu srce jadno ubiše.
Oh, kamo sreće, da je moja bieda
Tek samo *moja*, da je sakrit mogu
Na talasima beskrajnoga mora,
U bojnoj vrevi ljutog okršaja! . . .
Al zajednička ta je naša bieda,
Kad zajednička bješe sreća naša.

Marta:

Znam sve, Gianorso, sve mi reče brat,
Knez Juraj dodje amo rad svog sina . . .

Gianorso:

Zar samo za to, gospo?

Marta:

Samo za to.
I moj je otac dobrim riečima
Tog starog kneza posve smirio,
A pečat miru naš će biti brak.

Gianorso:

Ja ne znam, Marto, je l' to luda mašta,
Pred očima što niže ove slike,
Il istina. Ja vjerovat ne mogu,
Da ima sila na tom svietu taka,

Što meni bi te mogla oteti:
I svaka riečʼ i svaki dah i pogled
Ne govore li jasno, da si moja? . . .

Marta:

Ja znam, ja vidim, slušam samo *tebe*,
U *tebi* samo živi život moj
I *tebi* rekoh prvi put ja riečʼ
O ljubavi spram *tebe* beskrajnoj! *(Stanka.)*

Gianorso:

Na moru stoji moja galija
Već spremna na put, da me sutra rano
U rodni moj odveze grad. Je l' čuješ?
Za mrke noći moji će brodari
Po zapoviedi mojoj dignut sidra,
I vjetar nam je, Marto, pogodan . . .

Marta:

Gianorso . . .

Gianorso:

Marto, zar je ljubav tvoja
Tek na tu grudu zemlje vezana?

Marta:

Al otac, brat . . .

Gianorso:

Zar otac tvoj će s tobom
Na Knin, kad budeš žena Ivanova?
Il *ti* da podješ u daleki sviet,
A *meni* da je ovdje ostati
Sa bratom, ili s ocem, Marto, reci,
Bi l' jedan časak razmišljavô ja,
Da podjem s tobom, da sve ostavim?

Marta:

Da, ti si muž, — ja žena jadnica,
Neodlučnost mi mori jadnu dušu . . .

Gianorso:

Neodlučnosti ovdje mjesta nema,
Gdje pamet radi. Je li naša ljubav
Po odluci se zdravoj rodila?

Marta *(naglo)*:

Ne, — nije. Eto moja odluka . . .
Ja idem.

Gianorso:

Marto, zlatna ženo moja,
U rukama je mojim sreća tvoja
I Bog je s nama. Gle sa istoka
Već lagodan se vjetar eto diže,
A sreća naša — sreća beskrajna
Za malo časa bit će nam još bliže. —
Do broda idem, a kad dodje čas,
Na prozor ti ćeš stavit ovo svjetlo,
Svog čovjeka ću onda poslat po te.
Na sinjem moru tražit ćemo spas,
Čim do te dopre pjesme moje glas. *(Ode.)*

OSMI PRIZOR.

Marta sama.

Marta:

U *tom* plamećku moja sreća leži,
U tom plamećku stoji moja čast,
Ta iskra mala vodj je mom životu,
Ta iskra mala — to je iskra nade,
Što dovest će me k sretnoj ljubavi.

Tek jedan dah i nje bi nestalo,
Životom mojim vladati će tama,
Bez ljubavi, bez sreće bit ću sama.
I dani dugi, godine će duge
Zaredati se tužnim mi životom,
Sloboda moja bit će samo san.

DEVETI PRIZOR.

Marta, Pavao Šubić.

Pavao:

Ti bdiješ još, zar ne će san, da sklopi
Te tvoje oči, miljenice moja?

Marta:

Ja ne znam, oče, — noć je toli liepa . . .

Pavao:

. . . . Pa driemaš tu uz sitnu svjetiljku.
Al znam ja tvoje sanje, kćerce moja,
Ti s Mladinom si zborila?

Marta:

Da, oče.

Pavao:

I ono, čem' se niesi nadala,
Sad istinom će postat. Je li tako?
Da, teško bit će od nas ti se dielit,
Al vrieme tu će ranu već zacielit.
(Čuje se daleko piev mornarski.)
U svetom pismu pisano ti stoji:
„Ti ostavit ćeš roditelje svoje
I sliediti ćeš muža ljubljenoga“ . . .

Marta:

Ah, hoću, oče, hoću! *(Meće svjetiljku na prozor.)*

Pavao:

Eto vidiš,
U tvojoj duši već se borba bije:
Dvie ljubavi se s istim pravom trude,
Da stalno mjesto u tvom srcu nadju,
Al ljubav spram nas već je slabit stala,
A ona druga do sad sakrivena
Zaplamsala je plamom prvi put
I cielo srce živom željom žudi. *(Stanka.)*
Zaboravi sve one liepe rieči,
Što ovih dana tu ti rekoše,
I samo srce svoje slušaj.

Marta:

Hoću.

Pavao:

Ja nauka ti sada davat ne ću,
Još imam kada, da ti ono rečem,
Što u tvom srcu već je pisano.
Nek Bog te blagoslovi. *(Ode.)*

Marta:

S Bogom, oče.

DESETI PRIZOR.

Marta sama.

Marta:

„Ti ostavit ćeš roditelje svoje
I sliediti ćeš muža ljubljenoga.“
Bar te su rieči meni utjeha,
Izrekla su ih usta očeva. *(Ode brzo.)*

Konac I. čina.

DRUGI ČIN.

PRVI PRIZOR.

(Krčma pod otvorenim arkadama u Zadru. Straga nešto niža pjaca, u koju se dokanča nekoliko zadarskih ulica.)

Baldo i Mario dolaze s raznih strana.

Baldo:

Hola, Marijo!

Mario:

Baldo, zdravo!

Baldo:

Zdravo, momče, otkle ti?

Mario:

A što tebe, mali vraže, drži u Zadru?

Baldo:

Ljubav beskrajna, silna. Ja ljubim neumorno, ljubim od glave do pete, sva je moja fina pamet sakupljena oko jedne jedine, ona ispunja svu moju dušu, svu moju pamet, ma čitavoga mene! Srce sam joj svoje pred noge stavio, na žrtvenik njezine ljepote metnuo sam svoju kitaru, a nema više žene i krasotice na svijetu, pred kojom bih ja sagnuo svoje koljeno, kojoj

bi se u čast čula moja pjesma, do nje. Ti, najstariji znanče moj iz najmladjih dana, ti ćeš mi priznati, da je moja ljubav najsvetija, najčišća, najuzvišenija . . .

Mario:

Ama progutaj jezik, nesrećo jedna, ili mi reci, koja je ta tvoja najsvetija, najčišća, najuzvišenija . . .

Baldo:

Brate, slatki brate . . . Tomasina!

Mario:

Tomasina? Ah? *(Tiho)* Ban Pavao?

Baldo:

Ban Pavao! Al ti znaš, nikome ni rieči! Gledaj, slušaj, brbljaj ma štogod, a sve, što važna doznaš, treba da kažeš patru Jukundu. Zaljubit se ne smiješ, jer je ljubav brbljava.

Mario:

Dašto, ali sudeći po tvom jeziku, ti si do vrh glave zaljubljen.

Baldo:

Moram biti po zapovijedi banovoj. No odgovaraj sada ti, otkle dolaziš?

Mario:

Muka mi je, da ti pripovijedam. Dolazim sa laguna; dugo sam vrijeme ondje proboravio. Valjalo je pripaziti na spletkarske prste sjajne republike, valjalo je javljati u Trogir i u Bribir kojekake stvari.

Baldo:

A čuješ, da nas nitko ne čuje, jesi li vidio banovu kćer?

Mario:

To mi je baš muka, volio bih, da me i nije ondje bilo.

Baldo:

Zašto?

Mario:

Znam, da je jedne večeri nestade s Gianorsom.

Baldo:

Da.

Mario:

Slušaj. Sebaldo Balbi, moj prijatelj, — no baš prijatelj je Gianorsov, a i ja se spoznah s Gianorsom. Jednoga dakle dana dodje Sebaldo do mene, pa me zapita, hoću li da sudjelujem u jednoj ludoriji. Kako smo mi često puta bili noćne ptičice i protuhe besposlice, znaš. Moje primljeno ime Mario de' Atraversi, pa moja kesa sva mi vrata otvoriše. Balbi me dakle povede u jedan kanalet u Tiepolovu palaču. Bilo je pod noć. U velikoj dvorani nadjosmo ljude sjajno odjevene. U pokrajnoj sobi sjedi sam Gianorso. Pozdravismo se. „Imam, reče, jedno lijepo dijete. Vjenčat ćete me.“ Iznajprije bila mi je ta komedija neprilična, ali dobar jezik gospodarev i krepko tamno vino veronesko razigra nas dvojicu brzo. I ne potraja dugo vrieme, a mene ti za čas učiniše pravim pravcatim fratrom. Od jedne sobe učiniše kapelu, a oni dostojanstvenici, podanici Gianorsovi iz Mestre, napuniše sobu. Svečanim krokom stupa gospodar prema oltaru, a uza nj stasita djevojka . . .

Baldo:

Jesi li je poznao?

Mario:

Prekrila lice velom, — ja sam ih vjenčao. To ti je bilo veselje s onom preodjevenom prostačinom, — ali Gianorsa i njegove tobožnje žene nijesam više vidio.

Baldo:

Do vraga, dakle i ženidba je bila prevara!...

Mario:

Duša me je boljela, kad sam poslije doznao, da je to bila jadna Marta. Oh, ala je luda bila! Koji će bijes vjerovati onomu lopovu Gianorsu!

Baldo:

Pst! On je ovdje.

Mario:

A ona?

Baldo:

Tko zna! Gianorso prati Tomasinu posvuda.

Mario:

A što je kazao ban?

Baldo:

Ne znam. Knez je Mladin htio da ode u Veneciju, pa da ubije varalicu i zavodnika, ali mu ban Pavao zabrani. Znaš li, da će amo doći kralj?

Mario:

Čuo sam. Što je od njega?

Baldo;

Trune živ, prijatelju. Onako fino stablo, Tomasina, pa tako pišiv plod!

DRUGI PRIZOR.

Predjašnji, Vuk i Don Perpetuo.

Baldo:

Oh, gospodo, dobro jutro! Zar tako rano?

Vuk:

Prazan želudac i suho grlo, a ne dobro jutro.

Baldo:

Dozvolite... Ovo je moj prijatelj Francesco Mario de' Atraversi, plemić sa dvora duždeva.

Vuk:

Zdravo! Ja sam Vuk Žvrk, plemić bez dvora, bavim se besposlicom, proučavam kapljicu, volim male oble žene niskoga roda.

Baldo:

Gospodin don Perpetuo Plazibat.

Don Perpetuo:

Ja nikako ne mogu pojmiti, dragi gospodine Vuče, da ti tako na sav glas iznosiš pred svijet svoje slabe strane, da ispovijedaš javno svoje grijehe.

Vuk:

Ali, carissimo don Perpetuo, u mojim se slabim stranama vide i moje dobre strane. Besposlica je teško zasluženi odmor, moj je plemićki dvor došao u ruke poštenim ljudima, vino je dar gospodnji, pa ga treba pobožno uživati, a da volim male ženice, tome je kriva moja mala prilika; volim ženice niska roda samo za to, što ne trpim nižega od sebe, a napokon, što volim oble ženice, to pokazuje, da u mene ima umjetničkoga ukusa.

*

Don Perpetuo:

Ja se nikako ne bih mogao složiti s mojim prijateljem. *Ja* sam više uzvišene naravi; gotovo s ovu i s onu stranu mora nema čovjeka, koji bi bio tako pjesnički nadaren, kao ja što sam. Tijekom dugih godina prisvojio sam sebi umjeća i znanja takove dubine.

Vuk:

Što se dubina tiče, treba da se sam pohvalim: ja sam ih istražio tako svestrano . . . .

Baldo:

Gospodaru Vuče, mi to vjerujemo sjedinjenim silama, jer što se tiče poznavanja dubine ženskih srdaca, to si ti prvi majstor na svoj obali, a što se tiče dubine umjeća i znanja našega vrijednoga Don Perpetua . . . .

Vuk:

On je u tom tako duboko pao, da . . .

Don Perpetuo:

Ja vas molim, da poštivate najizvrstnije duševne darove moje osobe, koja se je znala uzdignuti do one visine . . . .

Vuk:

Dragi Don Perpetuo, ti si pravi pravcati skakavac i po svojoj figuri i po najduševnijim sposobnostima svoje izvrstne osobe. U opće, ti si srčano momče od glave do pete, jer iz najdubljih dubina skačeš u nedohitne visine, i to onako od šale. U opće, još jednom velim, ti si pjesnik krilate riječi.

Don Perpetuo:

Ja svoje riječi mjerim savršenom mjerom velikih filozofa, a ti samo riječi loviš i praznu slamu mlatiš.

Vuk:

Čekaj, skakavče. Zapamti: ja nikako ne mlatim prazne slame, i to s razloga, kako slijedi: ponajprije ja sam čovjek dobra okusa i dobra ukusa, ja volim oble ženice, a napokon ja sam pridijeljen na vrlo ozbiljnu službu svijetloj vojvotkinji čitave slovinske zemlje. To se ni jedno, ni drugo, ni treće ne može zvati praznu slamu mlatiti. Ja jedem iz pune zdjele, pijem iz pune čaše, ljubim punane grudi, a puna mi je glava teških briga od ozbiljnih naloga moje svijetle gospodarice. To su moji razlozi!

Mario:

Mislim, da Don Perpetuo krivo čini vrijednomu gospodinu Vuku, kad drži, da on nije svoje vrsti pjesnik. Radi se samo o tom, na koji način tko pozrijeva u taj svijet.

Don Perpetuo:

Ja mislim, da je moje pozrijevanje svijeta posve ispravno, da je svako drugo pozrijevanje svijeta sasma krivo i mojemu pravomu nazoru protivno.

Baldo:

Prema tome je dakle jedini tvoj nazor o praznoj slami ispravan, a svijetla vojvotkinja stoji na krivom stanovištu, uzevši plemića Vuka u svoju službu.

Don Perpetuo:

Ja o tome nijesam govorio. I meni je naložila svijetla vojvotkinja, da pjesmom uzveličam mletačke lavove i njihovu posljednju pobjedu . . .

Mario:

Što je to?

Baldo:

Što kažeš?

Don Perpetuo:

Ja kažem, da ću silnom pjesmom uzveličati junačko djelo mletačkih lavova, koji će mojom pjesmom još sto puta slavniji postati.

Baldo:

A tko se bijesa brine za tvoje pjesme....

Vuk:

Ma ne slušajte ga. Jutros dodje glasnik iz Bara, pa javlja, da su Guido Tron i Fredo Balbi spalili buntovničku mornaricu hrvatskih velikaša i pokorili i opustošili Šibenik. To ste htjeli znati. Je li?

Mario i Baldo:

Da.

Vuk:

No, a on o svojim pjesmama prtlja.

Don Perpetuo:

Ja ti kažem, ti zavidniče prosti, da će moja pjesma preživjeti sve vaše tričave prigovore, jer je u mene tako dalek pogled na sva pravila i prilike današnjega života, i tako široko pojimanje moje odlične zadaće na zemlji, da je time dosta rečeno u svakom smjeru.

Vuk:

Ama dakako, u svakom smjeru, prije duboko i visoko, sada daleko i široko, ti pasja vjero, u visinama ti sunce pamet spržilo, u dubinama već te vrag za pete drži, a od oholosti raspuknut ćeš se na daleko i široko.

Don Perpetuo:

Ja te prezirem, jer si pijanica, izjelica, prěljubnik i zavidnik, a zavidnik si za to, jer ti nije nebo usadilo u srce božansku iskru pjesme.

Vuk:

Padajte nice, jadni vi crvići, drobni ti sitnišu, plazi u prahu pred čudom, što se dogodilo! Od pamtivieka, od prve riječi svetoga pisma pa do dana današnjega magare je dva put progovorilo ljudskom riječju: prvi put u davno vrijeme proroku Balamu, a danas tu eto meni.

Don Perpetuo:

Ja s bagrom take vrsti više ne govorim. Vi ste zašli amo klanjati se, samo da vas dobro nahrane i napoje, ne misleći na sveti poziv umjetnosti.

Vuk:

Ideš, jadno zanovijetalo! Progutaj te svoje traljave pjesmice, pa ako ostaneš živ i zdrav, onda ću ja izjesti čitavo sveto pismo, moleći se Bogu, da mi oprosti grijehe, a tebi da popravi pamet. Ti si consiliarius calamitatum et difficultatum maximus.

Don Perpetuo:

Ja ne treba da gutam svoje pjesme, ti bezdno laži i potvora, moja djela gutaju drugi, pa se opajaju njihovim duhom....

Vuk:

To su bokci, koji nemaju čim drugim da se opajaju.

Don Perpetuo:

Ja ti dakle kažem...

Vuk:

Trista mu, prestani! Da si ti u istinu ono, što misliš, da jesi, toranj bi svete Stošije bio za te sitna čačkalica, vedro bi ti nebo bilo pokrov za lijes, a svijetla bi gospa vojvotkinja bila za te ono, što je meni moja dvorkinja, koja odrešuje remenje. — Ni riječi više, jer ću inače . . .

Baldo *(Mariju tiho):*

Čuj, ajde s njime, pa se brzo vrati,
Jer ja ću odmah novih stvari znati.

Don Perpetuo:

Ja idem sad, a vas nek zavist vodi,
Moj put me vodi k žudjenoj slobodi.
Na domu svome nitko nema sreće,
Za velje duše treba veći sviet.

Vuk:

Za dom naš nema blagodati veće,
Neg' protjerati napolje taj smet.

(Mario i Don Perpetuo odoše.)

TREĆI PRIZOR.

Baldo i Vuk. Dječak nosi vino.

Baldo:

Oh, Vuče, Vuče, koji te bijes vuče, da se lupaš s onom ludom?

Vuk:

Ama, duše ti, kad je lud. Nijesam baš ni ja pametan, ali lud nijesam; pa recimo, da i jesam lud, ali je ipak moja ludost pametnija od njegove. Ludo je bilo, što sam ja svoju pamet pustio, da ishlapi s onim vinom, što sam ispijao, ali ona njegova pamet, to ti je mojoj pameti tako oprečno, kao moj i tvoj nos.

Baldo:

Eh, vidiš, a on će ipak sačiniti silnu pjesmu . . .

Vuk:

Koje ja, Bogu budi hvala, ne ću čuti.

Baldo:

Kako ne ćeš? Pij!

Vuk:

Zdravo! Ne ću je čuti, jer odlazim sjutra.

Baldo:

A kuda, molim te?

Vuk:

To ti je, dragane, tajna; zarekoh se, dadoh riječ, da je ne ću odati, pa ako je stari Vuk i lud, nepošten nije.

Baldo:

A pa to se zna. Nego ti htjedoh reći ovo: moj prijatelj Mario odlazi sjutra prema Trogiru, bit će s njim još dva tri momka, pa ti eto, Vuče, dobre prilike i vesela društva.

Vuk:

Mani se ti. Ne idem ja krajem, nego morem.

Baldo:

Oh, da je meni s tobom poći!

Vuk:

A? Sa mnom?

Baldo:

Sve ti čeznem i čeznem za Venecijom.

Vuk:

Pa za čim ti to čezneš, pasja sviralice?

Baldo:

Ima ti ondje — u Morosinovoj palači — djevojčica! Ljupka ti je kao vino, jedra kao jabuka, slatka kao zreli grozd, a podašna i prijatna kao baršun.

Vuk:

O gle, gle, biraš riječi kao Don Perpetuo. A čuješ? Da ja nju onako slučajno posjetim? Hm?

Baldo:

Znaš za Morosinovu palaču?

Vuk:

Znam, a baš i tamo idemo.

Baldo:

Bit će još ondje. Ali čuj, reći ću ti. Znat će za nju Gianorso Tiepolo, pitaj njega.

Vuk:

Pitaj vraga, a ne Gianorsa, on baš ne smije znati, da odlazimo u Veneciju

Baldo *(u sebi):*

A gle! *(Glasno)* To su ti opet fini prsti naše gospe Tomasine.

Vuk:

Ne pitaj, zvrndalo, ne rekoh li, to je tajna?

Baldo:

A jesam li te ja i jednu riječ pitao?

Vuk:

Ne, nijesi. Hej, mali, — čuješ, daj amo još vina, neka se bure prozrači. — Čuješ, Baldo, daj ti meni reci, kako je ime onoj maloj.

Baldo:

Dok je ovdje u Zadru bila, zvali smo je Agata od zlata.

Vuk:

Dakle plavka?

Baldo:

Ao, mudri Vuče! Bila je crna kao gavran — rodjena Kumanka, ali je znala tako uljudno, ponizno i milo izmamiti od tebe zlata, da smo je onda prozvali Agata od zlata.

Vuk:

Tim bolje. Pozlatila je gospa Tomasina moj žep.

Baldo:

Vuče, daj, ako je osvojiš, dovedi je amo.

Vuk:

Ne luduj, Baldo. Kako ću ja samu ženskadiju preko mora vući! Pa znaš, Agata od zlata i duvna Lucija iz Bogorodičina samostana, pa ona treća, rekli bi, da sam te žene negdje na moru ulovio, ili pobrao, pa da ih vodim na pazar.

Baldo:

O, pa to ćeš ti vrlo bogobojazno putovati, kad te duvna prati.

Vuk:

Baš je našla slika priliku i ja pobožnu suputnicu.

Baldo:

A je li bar lijepa ta duvna Lucija?

Vuk:

Što ti ja znam. Nijesu me još pustili u samostan, da je pogledam.

Baldo:

Dakle adorata Agata od zlata ostat će i dalje onkraj mora?! Za me samo tužna uspomena!

Vuk:

A za me zlatna nada! Pijmo u njezino zdravlje!

Baldo:

U njezino zdravlje! Nego, Vuče, treba da budeš fin, da joj onako kao Don Perpetuo govoriš lijepe riječi.

Vuk:

Ja da govorim lijepe riječi! Pa kad bi i bilo, nemam ja ondje vremena sa dvije se žene baviti. Ona prva, koju ćemo dovesti sa sobom, ona je vrednija, na nju treba pripaziti kao na oko u glavi. Ali i to je tajna, pa valja šutjeti.

Baldo:

Gle, Vuče, to mi se svidja, taj tvoj potajni značaj! Ti si inače velika nevolja, ali kad treba...

Vuk:

Onda i ja skupim svu pamet...

Baldo:

Da, a što se tvoje ruke tiče, teško onomu, tko pod nju dodje. Bit će, da te je vojvotkinja za to i izabrala za taj posao.

Vuk:

Gle ti njega, — misliš li ti, da ću ja biti samo pusti stražar?

Baldo:

Eh, ipak...

Vuk:

Ne buncaj, carissime: šalju me za to, što sam Gianorsov prijatelj, pa će mi oni tamo sve vjerovati, a ne za to, da ja tobože branim onu jednu, ili bolje dvije duvne. Ali i to je tajna, o tom se ne govori.

Baldo:

Čuj, Vuče, kako bi to bilo, da su oni na mjesto tebe izabrali Don Perpetua? A?

Vuk:

Ha, ha, ha! I tebi se vrzu po glavi kad i kad najsmješnije misli. Ono klepetalo?! Već bi svi znali njegovu tajnu, jer bi on...

Baldo:

Ha, ha, ha!

Vuk:

Jer bi je on u stihove metnuo i posvuda javno deklamovao. Ali gle, ne veli li sveto pismo: Tko se pouzdaje u mene, bit će čista srca i dobre volje?

Baldo:

Da, čini mi se.

Vuk:

Onda nagni vrč, jer je to naše uzdanje.

Baldo:

Zdravo!

Vuk:

A znaš li ti, momče, onu moju pjesmicu?

Baldo:

Ne, da čujem.

Vuk:

To ti je vrlo čudnovata i trijezna pjesma.

Baldo:

Trijezna, — tvoja pjesma?

Vuk:

Ta ti se pjesma pjeva samo u trijeznom stanju, jer ti je velika pokora za jezik:

U Vuka Žvrka ima vrč,
U kom kô vrela vrije krv
Kap vina s vrlog trsa.

Baldo:

Oh, to je oštra pjesma, treba da je nauči naša Agata od zlata.

Vuk:

Naučit ću je.

Baldo:

A ja ću Don Perpetuu za volju pred kraljem jednu reći. Obećaše mi, da ću dobiti kapicu sa dva šarena roga, i štap, a na njem drvenu glavu neke nakaze. Čuj, kako bi bilo, da ja metnem tvoju glavu na taj štap?

Vuk:

Skini ti tu svoju praznu glavu, pa je natakni na štap, vidjet ćeš nakaze. Momče, pij i peri jezik.

Baldo:

Ali ja ne bih smio ovdje zalijevati svoj „nedohitno duboki“ želudac, jer bi se vino znalo vinuti u „neizmjerne visine“ moje poštene glave, pa bi onda „širina“ zadarskih ulica postala za me premalena, a „daljina“ moje kuće mogla bi postati prevelika, i tako dalje, kako to već zna splesti i smesti onaj Don Perpetuo, „poëta patetico“.

Baldo:

I ne ide ti s pameti taj Don Perpetuo!

Vuk:

Čuj, da mu ja dam kožu oderati, pa da učinim od njegove pjesničke kože fine cipelice, a te cipelice da nosi Agata od zlata? He?

Baldo:

Bravo!

Vuk:

Ej, samo da ja ono curče izvedem iz Tiepolove špilje, onda će ona sa crnom Lucijom do jutra u kako zaklonište, a ja do jutra kod moje Agate, pa ću joj zapjevati:

U kuma Čvrka ima — grč . . . .

Baldo:

Ne ide više, ne ide.

Vuk:

Ovo ti je veoma tužan znak, da treba i nogama dati posla. Ja ću ti sada uz pripomoć gospodina Boga kušati da se odstranim, jer mi je svijetla vojvotkinja rekla: „Vuče, pamet u glavu, a put pod noge.“ S Bogom, momče, poljubi me, da imam bar nešto, što ću od tebe donijeti svojoj zlatnoj Agati.

(Pjeva) Agata od zlata,
Eto fina svata,
De otvori vrata,
Pa me do tri sata,
Ne pusti sa vrata.

S Bogom, momče, ali one ti tajne ne smijem odati. *(Ode.)*

ČETVRTI PRIZOR.

Baldo sam.

Baldo:

Sretno pošao. A gdje je taj Mario? Sad valja brzo raditi. Tomasina hoće da ukrade Gianorsu banovu kćer! Šta je to? O, gle!

PETI PRIZOR.

Baldo, Mario i Vuk.

Mario *(vuče za sobom Vuka):*

Eto ga nadjoh nasred puta, gdje leži.

Vuk:

Ne vjeruj vragu, nije on mene našao, nego sam ja njega pričekao.

Baldo:

Čuješ, Vuče!!

Vuk:

A da, katkad.

Baldo:

Znaš li ti, Vuče, da si ti najneiskreniji čovjek, što ga osvjetljuje sjajna mjesečina.

Vuk:

Dakako, jer božje sunce rijetko kada na me svijetli.

Baldo:

Kažem i opet: najneiskreniji čovjek.

Vuk:

A zašto, momče?

Baldo:

Jer prevrćeš riječi, i to riječi, što izrekoše lijepa usta lijepe žene.

Vuk:

Ja da prevrćem lijepe žene, Baldo, tebi se sanja!

Baldo:

Riječi prevrćeš, bezbožni stvore!

Vuk:

A kako je to: riječi prevrćem?

Baldo:

Pa što ti je rekla ono gospodja vojvotkinja, kad si odlazio?

Vuk:

Rekla mi je: „Vuče, ti si čovjek na mjestu.“

Baldo:

I pravo je rekla, jer se sad ne možeš ni s mjesta maknuti.

Vuk:

Onda mi je rekla: „Vuče, pamet u glavu, a put pod noge.“ Pa što sam ja onda neiskrena učinio?

Baldo:

Prevrnuo si sebe i riječi gospe Tomasine.

Vuk:

Ama da, ja sam sebe izvrnuo nehotice.

Baldo:

I njezine riječi! Rekla ti je: „Vuče, put pod noge, pamet u glavu!“ A što si ti onda učinio: pamet u noge, a put pod glavu, pa ležiš kao mrtav na pjaci. Ti si bijedan božji stvor.

Vuk:

Svakako bijedan, ali samo za to bijedan, jer su me uvijek zlo svjetovali. Meni su ti rekli još negda, dok

sam u svom domu bio svoj gospodar: tko nema u glavi, mora da ima u nogama; a ja ti rekoh prije pô sata: Vuk je lud, nema pameti, ali je pošten momak. A kako bih ja imao u nogama pameti, kad je u glavi nemam! Dakle: tko nema u glavi, nema u nogama. Ovo se posve slaže s uzrokom, za što sam se ja složio na pjaci. U ostalom, daj ti, mudra glavo, meni reci ovo: Tko nema u glavi, treba da ima u nogama, a koliko tek treba da ima onaj u nogama, koji *ima* u glavi?

Baldo:

Sad ću ja tebi, Vuče, nešto reći: Ti čuvaš veliku tajnu, pa treba da držiš jezik za zubima.

Vuk:

A baš su i bili pametni, čovjeku bez pameti povjeriti tajnu, koju treba da pamti. S Bogom, adio, Mario, ja ću ovdje kod šjor-Antonija malo leći, dok dodje opet pamet u noge. *(Ode.)*

ŠESTI PRIZOR.

Baldo i Mario.

Baldo:

Marijo!

Mario:

Šta je?

Baldo:

Spremi se na put.

Mario:

Kamo?

Baldo:

U Veneciju.

Mario:

Zašto?

Baldo:

Ne pitaj. Poznaš Agatu od zlata?

Mario:

Onu crnu, u Morosinovu dvoru?

Baldo:

Da.

Mario:

Znam je dobro, bila je Gianorsova....

Baldo:

Znam. Otići ćeš do nje.

Mario:

Ali....

Baldo:

Ništa. Ban Pavao! — Otići ćeš čim prije. Kaki je brodar, što te amo dovede?

Mario:

Dobar, pouzdan čovjek. Otočanin.

Baldo:

Dobro. Čim dodješ u Veneciju, otići ćeš k Agati, predat ćeš joj moje pismo. Ući ćeš onda u Tiepolov dvor. Ti ih ondje sve dobro znaš?

Mario:

Znam.

Baldo:

Odvest ćeš odanle jednu duvnu....

Mario:

Martu?

Baldo *(tiho):*

Da. Popravi, što si skrivio. Ti si je vjenčao.

*

Mario:

Istina je....

Baldo:

Odvest ćeš je u Trogir. Drži se obale, da ne sastaneš mletačkih galija, što će za četir, pet dana amo doći od Bara. Predaj je u Trogiru duvnama, one će znati sve.

Mario:

A mogu li znati, čemu sve to?

Baldo:

Tomasina treba taoca od bana Pavla. Hoće da Martu ukrade Gianorsu.

Mario:

Razumijem sve. Kad treba da odem?

Baldo:

Čim prije.

Mario:

A pismo?

Baldo *(promišlja)*:

Bolje, da i ne pišem. Zapamtit ćeš i sam. Hajde, da ti kažem, ali vani, tu bi nas mogli čuti. *(Odlaze.)*

Vuk *(iznutra pjeva)*:

Agata od zlata,
Ljubi fina svata....

SEDMI PRIZOR.

(Otvorena promjena. Tomasinin dvorski vrt.)

Baldo i **Mario** s jedne strane, **Tomasina** i **Gianorso** s druge.

Baldo:

Osramoćeno ovo krasno jutro
Pred tvojim licem, svietla gospo, svita,

Od zavisti se žarko sunce skriva,
Ljepote tvoje slabo zrcalo.
Pokvarile se ure svega grada,
Jer prerano nam zoru javiše,
A zora tekar sada javlja se.
Dozvoli, gospo, službeniku svome,
Gospodin . . .

Mario:

Mario de' Atraversi
Gospodstvu tvom se klanja.

Gianorso:

Mario!
Zar u te strane prijatelj moj zadje,
Da griešnoj svojoj duši mira nadje?

Tomasina:

Signor Gianorso, zar se vas dva znate?

Gianorso:

Da, svietla vojvotkinjo, sa laguna.

Tomasina:

Pa dobro došô, novi goste moj,
Ti znat ćeš cienit prijateljstvo moje,
Gianorsu dok si dobar prijatelj.

Mario:

Dozvoli, gospo, da se radujem
Rad dobrih viesti, što nam nosi glasnik
O pobjedama tvojih vojvoda.

Tomasina:

Veselit će se s nama i sam kralj. —
Gospodine, dozvol'te jednu molbu,

Mario:

Ja slušam, gospo.

Tomasina:

Mojoj ti ćeš pratnji
Pridružiti se. Je li?

Mario:

Hoću, gospo,
Al tekar, kad se vratim iz Trogira,
Jer poslovi me vode na tri dana
U onaj kraj, al vratit ću se brzo.

Gianorso:

O Mario, ja mišljah, da ću tebe
U pokorničkoj halji gdjegod naći,
Gdje kaješ onaj strašni, silni grieh!

Tomasina:

Zar taki griešnik ti si, viteže?

Gianorso:

Bez dozvole je višnje Mario
U svetom ruhu mene vjenčao.

Tomasina:

Oprostit će mu lako taki grieh;
Ta ne bi li to samo zataja,
Ma baš bez mrve kake sebičnosti,
Kad redovničku halju uze on,
Mladoženja dok ti si bio sretan.
Dok blažen ti na mekom logu svom
Uživaš čare svoje liepe drage,
On za to vrieme moli krunicu . . . .

Baldo:

Od vinskih čaša, a u svoje zdravlje.

Mario:

Zaniekat toga ne bi mogô nitko,
Bar što se mene tiče. Ajdmo, Baldo,
Jer sad mi valja poći, svietla gospo,
Pozdravit neke od mojih drugova.

Tomasina:

Pa putuj sretno!

Gianorso:

Zdravo, druže moj!
(Baldo i Mario odoše.)

OSMI PRIZOR.

Tomasina i Gianorso.

Tomasina:

Je l', to je Marta bila?

Gianorso:

Dašto, gospo.

Tomasina:

A je li liepo ono djevojče?

Gianorso:

Kô svetica je liepa, kao angjel,
A tiha, mirna, posve nježne ćudi,
Bez mnogo rieči, s mnogo ljubavi
Svu svoju čistu dušu mi je dala
I sebe cielu.

Tomasina:

Stani, ne govori!
Ti znaš, da te su rieči za me otrov,
Ljubòmor tajni srce mi podgriza
I njeti žarku vatru osvete.

Već onda ti si nevjernikom bio
I izdao me s onim djetetom.

Gianorso:

A ne bi l' možda mjesto tvoga sina
Kralj Karlo bio danas nama kraljem,
Da nije onda moja lukavost
Zaboravila tebe samo na čas
I k banovoj dovila mene kćeri?
Tek jednu noć ja Pavlov bijah zet,
Dok liepa Marta nije rekla sve
I odala mi tajne očeve.

Tomasina:

Da, istina je, znam ja vrlo dobro,
Da bez tebe bi buntovnici oni
Već danas valjda vladali tom zemljom.
Al ipak jedno, miljeniče moj,
Al ipak jedno još mi dušu muči:
Još uviek Marta u tvojoj je kući
Kô žena tvoja.

Gianorso:

Gospo, varaš se.
U *mojoj* kući sada *mene* nema,
A Marta mi je dobrim zalogom,
Jer dok je ona ondje, dotle ban
U strahu živuć za nju — miruje.
Za jednim samo želje moje idu,
Da, čovjeka bih *jednog* trebao,
Al samo željom, ta će želja ostat . . . .

Tomasina:

Nedohitne su ove tvoje želje,
Al opet uz njih nema drugim mjesta.

Zar slatka spomen naših prvih dana
U tvom se srcu nikad ne budi?
Zar opojne su one rieči sve
Sa usta tvojih posve nestale?

Gianorso:

Oh, moje rieči morale bi biti
Kô angjeoska glazba na nebesim,
Da samo mrvu kazati bih mogô
Od onoga, što ćuti srce moje,
Promatrajući krasne oči tvoje.

Tomasina:

Gianorso, traži, što te volja traži,
Blaženstvo, smrt, il' pakô, ili raj,
Na svietu tome nema take želje,
Što branila bi uz tvoj zagrljaj.

Gianorso:

Ja vjerujem ti, gospo kraljice!
Već tri sam dana na tvom eto dvoru,
A savjest moja koriti me stala,
Zaboravljam na svoju zadaću.
Ispunila si jednu moju želju,
Ja znam, da ciela — čitava si moja . . .

Tomasina:

Da, tvoja sva, i tvoja za na vieke . . .

Gianorso:

A druga želja moju mori dušu,
Kad ovu smirim, bit će boli kraj.

Tomasina:

Govori, reci, miljeniče moj . . .

Gianorso:

Ah, bana Pavla, kraljice, mi daj.

Tomasina:

Zar u tom času, koj' je nama svet,
Kad za nas ništa na tom svietu nema,
Neg' za me ti, a za te samo ja, —
Zar u tom času mjesto moje slike
Pred očima ti slika Pavlova?
Da u taj čas se stvori tu preda mnom,
Sa sto života da mu kuca srce,
Svu stotinu bih uništila ja.

Gianorso:

Da Bog dâ, rieč ti djelom postala!

Tomasina:

Zar strast tolika dušu ti izjeda?
Zar mržnja tvoja posta tako silnom?
Ban Pavao će doći skoro amo,
Da pozdravi mog sina. Vidjet ćeš ga.

Gianorso:

A on će vidjet mene. Tajni bies
Obuzet će mu srce, kada spazi
Nezakonskoga muža svoje kćeri,
A taj će bies bit meni zabavom. —
Kratkovidni ste svi i varate se,
Kad mislite, da ban još miruje.
Zar misliš, da su one galije,
Po napuljskog što kralja podjoše,
Svojinom bile krčkih knezova?

Tomasina:

To zbilja ne znam, samo jedno znam:
Da *bile* su, a sad su na dnu mora,

Dok banu Pavlu ne znam prigovora.
O, moj Gianorso, slabe tvoje oči
Još niesu vikle jasno gledati:
Zar nije Marta bila zaručnica
Bogomilskom ortaku Ivanu?
Pa da je papa Pavlov prijatelj!?

Gianorso:

Zar nije sin tvoj papu Celestina
Na koljenima molio, nek podje,
Na papinsko nek sjedne priestolje?
A zar je papa kralju prijatelj?
Ban il' vas ljuto vara, il' ste svi
U tajni savez s njim se složili!

Tomasina:

Dokazat mi tog ne ćeš, dok ja znam,
Republika da s njime drži savez
Već ljeta dva. Daj, reci, nije l' tako?
Da, omiške su ladje bile povod
Nenaravnom tom vašem savezu,
I strah pred banom. Hajde, moj Gianorso,
I u toj glavi ima nešto soli,
Zaboravljaš, i ja sam Mlečanka.

Gianorso:

Gle, tko to ide? Stari prijatelj,
Kog oči tvoje gledat ne mogu.
Ja ostavljam te njeg'voj ljubavi,
A zabavu ću drugdje tražiti. *(Ode.)*

DEVETI PRIZOR.

Tomasina i Henrik.

Tomasina:

Što tebe nosi amo, Güssingen?

Henrik *(u sebi):*
Gle, opet on. *(gl.)* Oh, Tomasino moja,
Zar u tebe je srce kameno.
Zar nije moja tiha, vjerna ljubav
Od mladjahne ti igre vrednija?
Tek jedna rieč će utješiti mene . . .

Tomasina:
Te rieči nema za te jezik moj.

Henrik:
Zar nigda ne ćeš mene uslišati?
Već teče šest mjeseci, otkad rekoh
I rekoh ti, da budeš mojom ženom . . .

Tomasina:
Već teče šest mjeseci, otkad rekoh,
Da *nigda* ne ću biti tvojom ženom.

Henrik:
Ne, Tomasino, ne govori tako,
Ti znaš, da strašne veze vežu nas.

Tomasina:
Ja *znam,* al opet ne ću biti tvojom.

Henrik:
E da, Gianorso još je momak mlad . . .

Tomasina:
Ma da, Gianorsa ljubim cielom dušom,
A tebe mrzim iz dna srca svoga,
Sam Bog te drži jošte tu na zemlji
Kô strašilo za mene jadnicu.
Ti mrzak si mi, gadan, oduran,
I ogavan kô gamad strunula.

Henrik:
To sad mi kažeš, kad me ne trebaš,
A prije bijah: „dragi Henriče“ ;
Pod stare dane gubiš prijatelje,
A k sebi vučeš razbludne mladiće,
Da prostoj strasti tvojoj budu sluge.

Tomasina:
Zaboravljaš, da mat' sam kraljeva . . .

Henrik:
Tvoj sin je *kralj,* a ti si bludnica.

Tomasina *(potegne bodež):*
Ušuti!

Henrik:
Udri! Poznam bodež taj,
Još ima na njem krvi kraljevske,
Al pamet, gospo, sad te ostavlja:
Kad umrem ja, ti misliš: tajna naša
U grobu mom će biti sakrivena.
Al varaš se, i ja sam mudra glava,
Pa ako mene makneš, ostat će
Još netko na životu, koj' zna sve.

Tomasina:
Oh, stani, nemoj dulje mučit duše,
Što samim griehom sva je izmučena.
Uvriedih te, oprosti, smiluj se,
Pa promisli, ta ja sam samo žena!

Henrik:
Da nigda toga opazio niesam,
Baš u tom času to bih spazio.
Još ljubavni je cjelov na tvom licu

Sa žarkih njeg'vih usta lebdio,
Već jezik tvoj je grdne pogrde
Na jadnu moju glavu sipao;
Još desnica ti drži oštri bodež,
A žedne oči žude moju krv,
Već grudima se tvojim ote riečˌ
Što oproštenje moli tihim glasom.
Da, ti si žena.

Tomasina:

Čuješ, Henriče,
Daj reci, je l', zaboravit ćeš sve,
Što ja ti rekoh, to bi prvi bies.
Al čim se smiri ova naša zemlja,
A sin moj stane mirno vladati,
Bez prigovora bit ću tvojom ženom.
Sad druge brige moju glavu taru,
Svu vlast u svoje ruke skupit moram,
A lukavost je pri tom prvi sluga.
Kad sve se smiri, bit ću sasma tvoja,
Ja ljubit ću te vjerno, Henriče.
I žrtvovat ću život za tebe.

Henrik:

Gle, kako nas je sudba spojila
Od smrti jadnog kralja Vladislava,
Kô za na vieke tvrdim okovima.

Tomasina:

Ne spominji mi onog strašnog časa . . .

Henrik:

Al sjećat ga se treba uvieke,
Ta on je zalog našoj ljubavi.

Tomasina:

Da, da, al reci, tko zna osim tebe . . .

Henrik:

Gle, gospo draga, kakova si ti,
Za tajnu tu ćeš ljubiti me opet
I dat mi svoje srce čitavo.
Pa kako vrlo volim tebe, gospo,
Te tajne dotle odat tebi ne ću,
Dok ne budeš mi zakonitom ženom.
Tek jedno mogu sada da ti kažem:
Dok nas smo dvoje kralju Vladislavu
Pod čador došli, da ga pozdravimo
Kô poslanici kumanskih knezova,
Ti znaš, da uz nas bijaše još treći.
I kad si ti, gle, evo ovaj bodež
U jadno srce kralju rinula,
Taj treći, znaš li, reče: „Udri jače."

Tomasina:

Ne spominji tog groznog prizora!

Henrik:

Je l', groza sad te hvata, crni druže,
A to je za me krasna uspomena:
Kô mladjan vitez ti si krasna bila,
U onom času zavolih te ja;
Rad ljubavi sam tvoje šutio
Do ovog časa. Ali onaj treći,
Je l' onaj treći šutjet morao?

Tomasina:

On šuti još i od njeg nema straha,
U požeški ga ja zatvorih grad.

Henrik:

Otvorit će se vrata tamnice . . .

Tomasina:

Al usta njeg'va ne će se otvorit,
Iščupati mu jezik dadoh ja.

Henrik:

Čuj, ženo, ti si zvier!

Tomasina:

A ti moj ortak.

Henrik:

Je l', sad je na me red, da vječno šutim,
Al jedno ti je ipak nevolja:
Da onaj treći govoraše prije,
Neg' što si njemu govor uzela.
Tu na tvom dvoru, u tvojoj blizini
Još čovjek ima, koji znade sve.

Tomasina:

Ti lažeš.

Henrik:

Čemu? Zar nad mojom glavom
Ne prieti isti mač?

Tomasina:

Pa reci, tko je?

Henrik:

Ja ne znam. Onaj kraljev stražar
Il' ženi svojoj, ili svojoj kćeri
Tu oporuku strašnu ostavi.
Ja samo znam, da svakim bi se časom
Na glave naše mogla survat krivnja.

Tomasina:

Kumana nema više na mom dvoru,
Pa *gdje* je zakon, koj' će kaznit *mene?*

O Henriče, daj nadji čovjeka,
Koj' sve to zna, da zatvorim mu usta,
I bit ću tvoja, tvoja do vieka.

Henrik:

I opet velim, gospo, ne znam, tko je,
Al vrieme, ili slučaj, ili spletka
Pokazat će nam toga čovjeka.

DESETI PRIZOR.

Predjašnji. Dvoranin.

Dvoranin:

Izvoli, svietla gospo, sve je spremno,
Već galije se vide kraljevske,
Na obali se zgrnuo sav puk,
Gospoda sva se ondje skupiše.

Tomasina:

Poteci dolje, neka trublje znak
Naš cielom puku javi dolazak. *(Odlaze.)*

JEDANAESTI PRIZOR.

Pavao i Mladin.

Pavao:

Daj ostavi me, sinko, podji dolje,
Gdje sva gospoda kralja čekaju,
I gledaj, kako oni moćni ljudi
Pred ženom jednom skromno puzaju;
Naučiti ćeš ondje liepih stvari.

Mladin:

A ti ćeš, oče, ovdje ostati?

Pavao:

Da, tu ću ostat, dok se drugi skupe.
Znaš, tužne viesti, što smo eto jutros
Od prijatelja naših primili,
Baš duše mi se gorko dojmiše.
Sad hajde, sinko, pa zaveži jezik.

Mladin:

Ja idem, oče, ali jednu rieč,
Još reći htjedoh.

Pavao:

Reci, sinko moj.

Mladin:

Sve naše nade propadoše eto,
Sva naša moć je sada satrvena,
A pred nama se bezdan tamni kaže.
Moj zavičaj i sestra moja Marta . . .

Pavao:

Ne spominji mi Marte, nje već nema.

Mladin:

Nje nema, oče! Moja sreća ode
S mrtvacem živim živa zakopana
U tamnom grobu zaboravi tamne.
Ja znam, da priegora je vrlo mnogo
Tvom ledenome srcu trebalo,
Da s uma smetneš onu jadnicu;
Al jednog ne znam, jednog ne shvaćam:
Zar nigda ovo tvoje hladno srce
Iz driema svog se ne će prenuti?
Zar uviek hladni razum u tebi će
Nadvladat čvrstu volju? Zar će uviek

Rad *tebe* samog moja domovina
U vječnim mukam trajat crne dane?
Oh, da sam ja na *tvome* mjestu, oče,
Evropa sva bi znala, tko sam ja.
Nek oštar mač zamieni hladnu rieč,
A tihi oprez glasna odvažnost,
Nek mjesto promišljene hladne rieči
Već jednom vruća krvca stane teći, —
Jer narodnoj je sreći pečat krv.
Pa ako onda varalica sreća
Izjalovi se našem svetom cilju,
Zamienit ćemo sreću vječnom slavom.

Pavao:

Zar prestala bi onda domovina
U vječnim mukam trajat crne dane?
Tek zora rudi novog sretnog dana,
Pa valja čekat mirno, dan dok svane.
Ti svog si djeda pravi unuk, sinko,
A viteška ti krv po žilam teče,
Al s onima, što dolje ti se kupe,
Bez lukavosti, sinko, nema sreće.
Stog sagni glavu, skupi dušu u se
I čekaj mirno, dokle svane dan,
Zaveži jezik, prijatelj se kaži:
U pravu smo, a Bog je pravedan.
Ja težih vidjeh dana, sine moj,
Kad zemlja nam je bila sva u biedi,
Kad Vladislav bi kralj, a dužd gospodar,
Kad pepelom se polja prekriše.
Al oko moje u budućnost gleda, —
I zlatno će se doba rodit nama.
Al ako jednom nestane nam roda,
Tom ćud će tvoja biti kriva sama.

Sve strah me hvata, kad te sada gledam,
Da ne bude ti život poput zviezde,
Što samo jednom na nebesim plane,
Da prekrije ju onda vječna tama.
Sad hajde, sinko, pamti, što ti rekoh,
Čuj, pozdravljaju Tomasinu dolje.

Mladin:

Daj dodji, oče, brzo, gnjev mi ne da,
Sramotu tu da oko mirno gleda. *(Ode.)*

DVANAESTI PRIZOR.

Pavao sam.

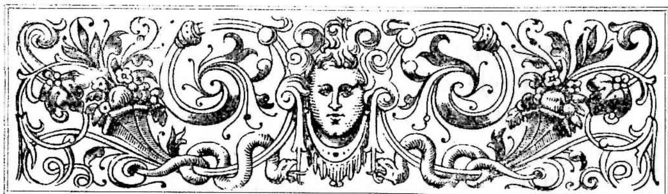
(Sa obale se čuje vika, trublje i zvona.)

Pavao:

Sramota na te, prosta fukaro,
Sramota na te, što se narod zoveš!
Je l' ikad koj' velikan, ili genij
U srcu tvome ostô za na vieke?
Zar nije svaki pouzdanik tvoj
Za vlastitu si glavu spleo uže
Po zapoviesti tvojoj, fukaro?
Ti neman si nezasitna, što glad svoj
Utažuje si djecom vlastitom,
A daruješ li danas koga zlatom,
Tog sjutra kruniš krunom trnovom.
I Spasitelja ti si pozdravljala,
Zelenim si ga bojam dočekala,
U duši svakoj jedini bi on.
Al nije sunce sjelo sedam puta,
Na istom drvu njeg si propela,
Sa kog si za njeg hvoje ubrala,
Vjesnika mira njim da pozdraviš.

Ta zaštita je tvoja svakom propast,
Tvoj pljesak svakom smrtna osuda.
Pod jakim žezlom ti si vjeran sluga
I radni uviek rob. Tko tebe svlada,
Od *tvoga* biesa nigda ne nastrada.
Milòvat ću vas, bit vam blag gospodar,
Pod moju vlast ću skučiti ja vas,
I ćutjet ćete gvozdenu mi šaku,
Dok odredjeni dodje za me čas.

TREĆI ČIN.

PRVI PRIZOR.

(Na obali zadarskoj; straga galije venecijanske.)

Baldo, Vuk, Don Perpetuo.

Don Perpetuo:

Ja mislim, da će kralj ovdje dočekati mletačke vodje.

Baldo:

I ja mislim tako, a moje se mišljenje osniva na onom, što su moje uši čule.

Vuk *(dolazi):*

Zdravo, Baldo, zdravo, jazavče!

Baldo:

O, zdravo, Vuče, kako bijaše?

Vuk:

Dobro, — a ipak . . .

Don Perpetuo:

Ja vidim, da ti mene nazivlješ bez svakoga pravoga razloga jazavcem. A čemu to?

Vuk:

Od mile volje i od čiste odanosti.

Baldo:

A što to veliš, Vuče: „a ipak“?

Vuk:

Dobro smo poslove ovršili, nekoliko smo se dana veselili, ovčicu smo amo doveli, a ipak nisam našao onoga, što sam tražio.

Baldo:

Agatu?

Vuk:

Odjurila, odmaglila, nestalo je, sakrila se, umrla, izginula, — jednom riečju: Agate nema, te nema.

Baldo:

O, gle, a što su ti rekli?

Vuk:

Jedna — ne ću da ti kažem imena — s kojom se pobliže upoznah, mala obla ženica, veselih očiju, a nešto crvenkasta nosa, kao mladi karanfil . . .

Baldo:

No, pa što je rekla?

Vuk:

Reče mi, da su dan prije nas došli nekaki ljudi, pa su odveli Agatu od zlata nekuda, Bog bi sam znao.

Baldo:

I ti si našao praznu kuću?

Vuk:

Ne, bila je unutra ona mala ženica s crvenim nosićem. Rekoh joj za utjehu nekoliko pametnih rieči, i onda . . .

Don Perpetuo:

Ja bih na tvome mjestu spjevao pjesmu, pa bih je govorio . . .

Vuk:

A tebe bi ona mala ženica bacila napolje, jer prvo: tvoje pjesme ne vrijede ni toliko, koliko umirovljene cipele pivničara moga pokojnoga djeda, a onda: ti na mome mjestu ne možeš nikada biti, jer nemaš moje mjere, ni moje figure, ni moje stature, a prema tome nemaš mjere za onu ženicu s crvenim nosićem. Ti ne možeš nadalje moje mjesto zapremiti, jer sam ja kao tok za zlatni pečat kraljevski, a ti si kao probiti groš bez vrijednosti. Ti si u opće čovjek, koga bi trebalo sa svakoga lica mjesta van baciti.

Don Perpetuo:

Ja mislim . . .

Vuk:

. . . vrlo rijetko, — i onda misliš bedasto. Zatvori usta, zagledaj se u vršak svoga nosa, pa pjevaj pjesme, ti trublja posljednjega suda.

Baldo:

A moj Vuče, teško ti je meni bilo ovo nekoliko dana, što te nema. Sakupilo se ljudi i gospode, pa ni otkle mira.

Vuk:

A tko je to došao?

Baldo:

Svijetli grof Gorički . . .

Vuk:

Doduše tast kraljev, — ali mi se čini, da nešto previše pije, to nije nikako lijepo od njega. Onda?

Baldo:

Alberto, brat vojvotkinje Tomasine . . .

Vuk:

Najgluplje magare, kome je gospodin Bog dao ljudsko obličje.

Baldo:

Onda templarski meštar fra Gujlermo.

Vuk:

Prevejanac, lisica, lukavac je taj željezni fratar, ali vjeruj, poštene mi riječi, nema duž cijele obale vina, što ga on ima u Vrani. Ja ću u ostalom nastojati, da postanem priorom vranskim, kad on umre.

Don Perpetuo:

Ja bih takodjer mogao doći u Vranu . . .

Vuk:

Da, na kolcu, da strašiš vrane i vrepce na polju. Tko je dalje došao, — da znam s kime smijem, a s kime ne smijem da općim?

Baldo:

Ban Pavao i knez Mladin.

Vuk:

No, stari je matoro kljuse, a mladi jogunasti ždrepčić, ali velika su gospoda, a to je društvo za me.

Don Perpetuo:

Ja ne bih rekao. Oni su rodjaci napuljskoga kralja, pa bi ti vojvotkinja mogla zamjeriti.

Vuk:

Ti si kukavica, Don Perpetuo. Ti i ne znaš, s kime imaš čast da govoriš. Meni će što zamjeriti, ili u grijeh upisati, meni? Ne znaš li ti, da je moj djed spasio čitavo kraljevstvo od Tatarina? Moj je djed tatarskoga cara pasoglavca pozvao na svoj dvor, da večera s njim, a onda ti ga moj stari tako oštro poji, da je pasoglavac izišao iz grada, pa mjesto da ode dalje, da robi i pali, on ti se onako pijan izgubi, ne nadje pravoga puta i vrati se onamo, odakle bijaše došao. Eto, i meni bi što zamjerili? — A?

Baldo:

Čujte, ljudi božji, ne pravdajte se, eto silaze gospoda, a mletačke su galije već spustile sidra.

Vuk:

A što su tebe, Baldo, odjenuli u tako šareno odijelo?

Baldo:

Član sam ti veseloga trubadurskoga zanata, pa ću danas . . .

Don Perpetuo:

Ja ću svakako imati po svojoj spremi, po svom umjeću i po svojim navikama prednost.

Vuk:

Da, prednost, kad treba izricati glupost, kad treba nešto, što je bijelo, crnim prikazati, nešto, što je jasno, na glavu okrenuti, što je u redu, pobrkati i zamrsiti. To je tvoja prednost.

Baldo:

Čuj, Don Perpetuo, ti poznaš Kučum Kararopa?

Don Perpetuo:

Ja da ga ne poznam?

Baldo:

Hajde, otidji do njega, neka dodje odmah amo; za volju je vojvotkinji Tomasini.

Don Perpetuo:

Ja ću otići, ali ću prije reći svoju Vuku.

Baldo:

Ne sada, nego poslije.

Vuk:

Šibaj, momče! *(Don Perpetuo odlazi.)*

DRUGI PRIZOR.

Baldo i Vuk.

Baldo:

Čuj, Vuče, odstranih ga, da možemo slobodnije govoriti.

Vuk:

Dobro; govori, momče.

Baldo:

Ona gospa, što si je doveo, to je Marta, banova kći?

Vuk:

To je tajna, momče, toga ti ja ne rekoh.

Baldo:

Ma da, istina je. Ja to znam od vojvotkinje Tomasine.

Vuk:

E, onda bene, hajde, pa je potraži kod sestara svete Stošije. Reci, da te šalje Vuk.

Baldo:

Ne trebam ja tvoje preporuke. Nego ti meni reci, kako ti se svidja.

Vuk:

Lijepa je, pristala, ali ti znaš, da ja volim samo žene niska roda.

Baldo:

Jest. Ti si dosljedan čovjek.

Vuk:

Istina. Ja sam dosljedan čovjek, a to znači biti isti i u zlu i u dobru. A što će, reci mi, onaj krvopija Tatarin ovdje? Zar će i opet biti krvi za onoga gavrana?

Baldo:

Za tvoje ga dobro zovem. Teško tebi bez mene! Ali čuj, razgovaraj sada sa svojim pjesnikom, pa me pusti na miru.

TREĆI PRIZOR.

Baldo, Vuk i Kučum.

Baldo:

Tatarine, znaš li ti, što je to?

Kučum:

To je zlato.

Baldo:

I tvoje je.

Kučum:

Moje?

Baldo:

Da.

Kučum:

A kako?

Baldo:

Ako poslušaš mene.

Kučum:

Slušat ću.

Baldo:

Pazi, dobit ćeš još jednom toliko zlata, ako učiniš, što ću ti reći.

Kučum:

Reci, učinit ću.

Baldo:

Dobit ćeš službu bolju od ove, ako poslušaš moj savjet.

Kučum:

Slušat ću, gospodine.

Baldo *(tiho)*:

Dat će ti danas nalog . . .

Kučum:

Pak?

Baldo:

Reći će, neka više ne vidi, neka više ne čuje, neka više ne govori, neka više ne živi. — I ona će vidjeti, čuti, govoriti i živjeti?

Kučum:

I bit će tako.

Baldo:

Zapamti, što ti rekoh. Dobit ćeš još jednom toliko, bit ćeš slobodan, dobit ćeš konja, poći ćeš tamo, gdje tvoji živu . . .

Kučum:

Vidjet će kao ptica, čut će kao zec, govorit će kao stara žena, a živjet će dulje od nas . . . . ali konja ću dobiti?

Baldo:

Dobit ćeš. Na, evo ti.

Vuk:

Eto idu, spremi se, Baldo, i potjeraj vraga od sebe.

(Kučum ode.)

ČETVRTI PRIZOR.

Baldo, Vuk. Ulazi **Kralj Andrija** i pratnja. **Tron, Henrik, Ban Pavao, Mladin, Gianorso, Fra Gujlermo, Babonić, Kurjak Gusić. Biskup** zagrebski. **Biskup** ostrogonski. **Plemići** i **vojnici.**

Kralj Andrija:

Moj pozdrav svima vama, vjerni moji!
Ja zborit ne ću, zboriti ne mogu,
Jer teška bolest sveg me srvala.
Kô nježan sin ja majci svojoj hvalim
Za dobro sve, za svaku uslugu,

Što ne svom sinu, nego svome kralju
Iskazala je ovo zadnjih dana.
Nek' ona zbori!

Tomasina:

Dragi sine moj,
Još niesam tako zadovoljna bila
Kô ovaj čas, kad sva gospoda znadu,
Da naša vlast je mojom zaslugom
Na tu visinu sad se podignula,
Kô sunce što se diže iza jutra.
Crvenila je krvi nestalo
Kô rujne zore ispred sjajna sunca:
Taj dan je naše sunce, naša slava.
Na izdajnike pada sad sramota,
A crn im obraz poput crne noći
Nek rumen srama sada prekrije.
(Tronu) Ti, što si svojom voljom gvozdenom
I čvrstom pešću spasio nas sve,
Ti reci sada, kaki bi taj dan.

Guido Tron:

Nas dva smo, gospo, s tvojim galijama
Kod Bara našli vrlo zgodno mjesto,
Sve pute izdajničke dobro znajuć,
I čekasmo na moru cielu noć.
Tek što je sunce krvavim si svjetlom
Na istoku se tamnom javljat stalo,
Tek što crvène nje'gve slabe zrake
Na jedrima se našim javiše,
Sa galije se prve začu glas,
Da s istočnih se strana kaže brod,
Što s dobrim vjetrom ide prema nama.
I tek što pogled naš je donle doprô,

Gdje tamna jedra na crvènom suncu
Kô strašila se noćna dizahu,
Već šest smo ladja pod svim jedrima
Na uzburkanom moru vidjeli.
Potegosmo se natrag prema kraju,
Gdje tanka se je magla spustila,
I tu smo čekat stali, dok se ladje
Ne nadju opet na vidiku našem.
A onda, kad se oni krenuše,
Da ploveć k jugu nadju zgodna vjetra,
Tad Balbi dade znak sa svoje ladje,
A i ja krenuh svojim galijama,
Pa za čas bjesmo sasma blizu njih.
Na krmi zadnjeg broda hrvatskoga
Ja vidjeh momka, gdje nas gleda oštro,
I kako dodjoh prvi njima s boka,
Na zapoviest je moju dvaest striela
Na hrvatsku se odapelo ladju,
I mladić onaj, to bi Ivan Svačić,
Od striele jedne ranjen pade na tla.
Uzvratiše nam, mi smo dotle s njima
U istom redu plovili. Pak za čas
Na naše ladje pade sila strielâ,
Što ljude moje stvori biesnom četom,
A zapovied i vika i sav trud,
Da podaleko držim naše ladje,
U onoj vrevi osta samo željom.
Kô biesna mačka, kad se baci na plien,
Baš tako moji onda su mornari
Sa kandžama se svojim našli spremni
I zahvatili brodu bočine.
Sad nasta pokolj, kreševo i jauk!
Na hrvatskim se brodovima momci
Kô lavovi odupirali sili,

A naši opet krvavih su lica
Privezali se za njih. Već je bilo,
Da pred svom silom strielâ uzmaknemo,
I sjekire su protivničke teško
Na bokove se naše spuštale.
Al onda jedan od naših mornara
Na način grčki sjetio se kušat,
Da ljuto gvoždje vatrom zamieni,
I skočiv preko ruba jedne ladje,
Na jedro njino baci crni vienac,
Na kom se prve iskre javljahu.
I vienac planu, smola se zapali
I za čas malen dobra ona jedra
U jednoj vatri plamsahu put neba.
Sad na drugu se ladju bacismo,
Nad vjetrom stojeć radi jake vatre,
Što vjetar stade nosit na sve strane.
Za malo časa plane drugi brod,
A onda treći. Grozna zdvojna vika
Sa brodova se onih orila.
Kroz tmastu paru i kroz gusti dim
Ja vidjeh ih, gdje sieku jarbole:
I štropotom se strašnim sruši drvo
Kô vatren barjak. Dotle naše striele
Bijesnoj vatri bjehu u pomoć.
Sa palube je hrvatskih brodova
Krv tekla tokom, pa se sinje more,
Od izlazećeg sunca krvavo,
Još jače bješe zacrvenilo
Od žarkog plama i od vruće krvi.
I svanu dan nad nemirnom pučinom,
Kô pobjednike da nas pozdravi,
A jaki vjetar, što se svakog jutra
Sa mora javlja, dodje nam u prilog.

Na valovima morskim vidjesmo,
Gdje pliva nešto protivnika naših
U hladnom moru tražeć spas od vatre.
Tad naši momci, sjetivši se zgodno,
Te junačke plivače zadržaše,
Pogadjajuć ih ostim vezanima.
Pa kakogod bi ozbiljan taj čas
Ja smiehu se ne mogoh oteti.
Još sunce nije došlo na pô neba,
Kad mi smo stali vraćati se kući
Kô pobjednici s plienom bogatim.
A što je Balbi s ono četir broda
Pod Šibenikom opravio, — znate.
I izdajnici tako su vam svi
Životom svojim grieh svoj platili.

Kralj Andrija:

Na hrabrom tom tvom djelu tebi hvala;
Gospodi svoj izruči pozdrav moj
I prijateljstva moga znakove.

Baldo:

Dozvolite mi, svietla gospodo,
Da razveselim mrka vaša lica,
Da skinem oblak s vaših tamnih čela,
Da natjeram na vaše usne smieh:
Ja slobodna sam ptica božjeg svieta,
Što brzim krilom prelazi sav sviet,
Ja pčela sam vam, što sa svakog cvieta
Usisat znade ponajbolji med.
Ja s pjesmom svojom nosim hrane vama,
Razblažit njom ću svako zlo vam ja,
I utjeha mi moja pjesma sama,
I bolje sreće vjerna vjesnica.

Ogledalo je ona cielom svietu,
I bič je božji svim budalama,
Neskučena i brza u svom lietu,
Ne pozna sile pjesma slobodna.

Kralj Andrija:

Pa dobro, momče, ta ti pjesma vriedi;
A što će reći ta tri goluba?

Baldo:

„Gle ovaj gladni golub
Je jadni narod tvoj,
Što gladuje i šuti
U biedi beskrajnoj.
Debeli ovaj golub
To službenik je tvoj,
Što pita se i hrani
O biedi narodnoj.
Taj treći sliepi golub,
Što sveg tog ne vidi,
Oprosti, možni kralju,
Taj golub — to si *ti!*"

Kralj Andrija:

Da, sliep sam možda, al sam ipak golub,
A objeda ta na me ne pada.

Baldo:

A ja sam pjesnik, vjesnik tudjeg mnienja,
To kažu oni, ne kažem tog ja.

Ban Pavao:

Dozvoli, kralju moj, da rečem rieč.

*

Kralj Andrija:

Govori, bane, slušat ću te rado.

Ban Pavao:

Ja pitam samo, kojim vi ste pravom
Navalili na one galije,
Što onda mirno krenuše put Bara?
Ja pitam tebe, Balbi, kojim pravom
Pod Šibenik si došô harati,
Ubijat ljude, plienit dobro naše?

Tomasina:

Dozvoli, bane, da ti ja odvratim:
Obaviešteni dobro, mi smo pošli
Ugušit bunu, braneć same sebe,
A Šibenik bi leglo bune te;
Ti žestiš se, ja znam, da tvoje srce
Krvari još nad izgubljenom kćerju.

Ban Pavao:

Ja nemam kćeri, kćer je moja mrtva.

Tomasina:

Za obranu je našu trebalo,
Da riešimo se onih izdajnika,
Pa Bog i mir.

Mladin:

A krv na vaše glave.

Ban Pavao:

Tudjinca dva po našim zemljama
Zar robit smiju, a bez svake kazni,
Dok naše ljude samo s puke sumnje
Bez suda kakog prosto smaknuše?

Ja *tužim* ih pred sudom kraljevskim,
Da ubili su četir velmože,
Da spalili su grad bez potrebe,
Posmicav djecu, žene nevine.
Tvoj čekam sud i slušam, kralju moj.

Tomasina:

Tudjincima ih zoveš, bane, je li?

Ban Pavao:

Ja tužim ih pred sudom *kraljevskim*,
Ne *tebi*, svietla vojvotkinjo,
Ti kraljeva si *mati*, ja sam *ban*.

Kralj Andrija:

Da, pregledat ću stvar, a onda sudit.

Tomasina *(u sebi)*:

A ja ću pamtit ovu pogrdu.
(Henriku) Od biesa banu izgrebla bih oči.

Henrik *(tiho)*:

Osveti mu se, eto prilike,
Pred svima tu mu vrati njeg'vu kćer.

Tomasina *(glasno)*:

Gle, čas je prije rekao nam ban,
Da nema kćeri, da je umrla,
Al ocu jadnom tugu ću ublažit
I vratit ću mu sada živu kćer.
Ti skrivaš, bane, svoju ljutu bol,
A znam, da srce tvoje još krvari
Od časa, otkad nestade ti kćeri,

Al ja je nadjoh, ja je vraćam tebi.
Dovedi amo, Vuče, taj tvoj plien,
Pod krinkom duvne što si našao. *(Vuk ode.)*

Gianorso:

To prevara je prosta, vojvotkinjo,
I gadna hvala za sve naše službe,
Što ovih dana od nas primiste.

Tomasina:

Zar ti, Gianorso, da si hvale vriedan?
Zar nije tvoje lažno izvješće
Dovèlo nas do ove nevolje,
Rad koje sad vas tuži ban pred kraljem?

Vuk:

Po zapoviesti ja je vodim amo...
(Vuk dovodi Agatu.)

Fra Gujlermo *(Pavlu):*

Obuzdaj, bane, bies i budi miran.

Tomasina:

Gle, bane Pavle, eto kćeri tvoje;
Kô dobar pastir primi ovcu svoju
I u buduće pazi na nju bolje.

Pavao:

Ja kćeri nemam, kćer je moja mrtva.

Mladin:

Sramota na te, ženo besramna,
Što mučiš oca mukom paklenom!

Tomasina:

Mladiću, spremi jezik za zube,
Ti vriedjaš kralja, vriedjajući mene.
Daj skini velo! *(Vuk skida velo.)*
Što! To nije Marta!

PETI PRIZOR.

Predjašnji i Agata.

Agata:

Kumanka sam, Agata; znaš li, gospo,
U tvojoj da sam službi dugo bila?
Ti poznaš moga oca, svietla gospo,
Sa dvora dobrog kralja Vladislava.

Tomasina:

Ni rieči više.

Henrik *(tiho):*

To je ona.

Tomasina *(tiho):*

Slutim.
(gl.) Odvedite je, da je ne vidim.

Gianorso:

Nadmudriše li tvoju lukavost?
Oh, to je smiešna, vrlo smiešna stvar.

Tomasina *(Vuku):*

A što tu stojiš? Reci, gdje je Marta?
Ti bluno pjana, kog si doveo?

Vuk:

Ja ne znam, gospo...

Tomasina:

Reci, gdje je Marta?

Vuk:

U Tiepolovom dvoru nema žene,
Neg' ova tu i jedna starica,
Sva krezuba i gluha.

Gianorso:

U mom dvoru?
A Marta, gdje je Marta?

Mladin:

Nema je.
Kad birat joj je bilo slobodno,
Tad manje zlo je ona izabrala;
Sramota bje za bana Pavla kćer,
Da bude žena jednog Tiepola;
A dvostruka sramota bila bi,
Da ostavljena bude od njega, —
I birala je smrt. Na vaše glave
Prokletstvo past će njene mlade krvi.
To tvoje mirno lice, vojvotkinjo,
Kô pučina je morska glatko, tiho,
A nitko ne zna, kolko biednih duša
Taj strašni mir je stojao života.
Al doć će čas i trpit ćete svi,
Kad mrska djela vaša jave se
Na vidjelo, a pravda će vam božja
Već prije savjest vašu moriti,
I sve će vaše žrtve pred vama
U strašnom se obliku javiti.

Tomasina *(tiho Henriku):*

Daj, reci brzo, neka dodje Kučum,
Agatin jezik još me straši, druže. *(Henrik ode.)*

(Glasno Mladinu):
Svoj jezik čuvaj, mladi čovječe,
Za poznija vremena, dok ti pamet
Množini takih rieči dozrije.

Biskup ostr.:

Mi niesmo došli amo pravdat se,
Već radovat se sjajnoj pobjedi.

ŠESTI PRIZOR.

Predjašnji. Kučum. Henrik se vraća.

Kučum *(tiho):*

Po zapoviesti tvojoj dodjoh, gospo.

Tomasina *(tiho):*

Je l', u tebe je ona djevojka?

Kučum *(tiho):*

Od malo prije. — Ima l' za me posla?

Tomasina *(tiho):*

Nek' vječno šuti. Je l', razumiješ me?

Kučum *(tiho):*

Razum'jem, gospo. — Ništa više?

Tomasina *(tiho):*

Ništa. *(Kučum ode.)*

SEDMI PRIZOR.

Predjašnji. Mario i glasnik.

Baldo:

Glasnika dva tu mole, svietli kralju,
Da saslušaš ih, nose važnih viesti.

Kralj Andrija:

Nek dodju amo, slušat ćemo ih.

Mario:

Oprosti, svietli kralju, što baš sada,
Kad radostnu ste započeli slavu,
Da sad baš nosim dvije tužne viesti:
Kralj Karlo je Martelo mrtav.

Ban Pavao:

Kako?!

Kralj Andrija:

Kralj Karlo mrtav?

Tomasina:

Reci, Mario,
Te viesti tko ti reče?

Mario:

Taj gospodin,
Što amo dodje, da ih javi banu.

Glasnik:

Sam sveti otac poslao me amo,
Da javim tužne viesti svietlom banu:
U napuljskome kraju crna kuga
Poharala je već svu silu svieta,
A žrtvom njenom pade i sam kralj.

Tomasina *(tiho):*

Čuj, Henriče, ah, to je sretan dan!

Mario:

Još teže viesti nosim tebi, bane.

Ban Pavao:

Govori, sinko.

Mario:

Jedan drugi glasnik
Iz bosanskih je došô brda javit,
Da knez je Mladin, brat tvoj, svietli bane,
S bogomilskom se četom sastao,
I nakon kratkog ljutog okršaja
Pobiediv je, sam dopanuo rana.
Tek podrug sat je živjet jošte mogô,
A onda smrt mu prekri mlade oči;
Ja nosim tebi njegov zadnji pozdrav.

Mladin:

Stric Mladin mrtav...

Babonić:

Zar je Mladin umro?...

Gusić:

Oh, Bože moj...

Mario:

Da, mrtav, mrtav!

Ban Pavao:

Ha, nek se vrši božja volja.

Mladin:

Oče,
Dozvoli meni, da ga ja osvetim.

Ban Pavao:

Oh, ostavi se, sinko, sad te misli,
Kad tiha tuga obuze nam srca

Za muža dva, što bjehu mnogo veći,
Neg' što će moći ljudski jezik reći.

Templar:

Pomolimo se za duše pokojnika! *(Svi kleknu, pa se krste i pognu glave.)* „Pomagaj, Gospode: jer nesta svetih, jer je malo vjernih medju sinovima čovječjim."

Svi *(jednim glasom):*

Pomiluj ih, Gospodine, i daj im život vječni.

Templar:

„Laž govore jedan drugomu usnama lažljivima, govore iz srca dvolična."

Svi *(jednolično, tiho):*

Pomiluj ih, Gospodine, i podaj im život vječni.

Templar:

„I striebit će Gospod sva usta lažljiva, jezik veličavi."

(Oštar krik i jecanje daleko iza pozornice.)

Tomasina *(tiho):*

Taj krik!

Henrik *(tiho):*

Ta to je ona jadnica!

Baldo *(tiho Mariju):*

Agatin to je krik, čuj, Mario!

Biskup ostr.:

„Gospode, s tvoje se sile veseli kralj, i kako mu je velika radost, što ga ti pomažeš."

Svi *(kao gore):*

Slava Gospodu, koji vlada na visinama.

Biskup:

„Što mu je srce željelo, dao si mu, i molitve usta njegovih nijesi odbio."

Kralj Andrija:

Vječni pokoj daruj im, Gospodine.

(Sva zvona zazvone, svi odlaze lagano.)

ČETVRTI ČIN.

PRVI PRIZOR.

(Postrani hodnik trogirske katedrale.)

Ban Pavao (kao redovnik). **Marta** (u odijelu duvne).

Marta:

Još časak stani!

Pavao:

Što ćeš, sestro moja?
Požuri rieč, jer hora je, da idem.
Već galija u luci spremna čeka,
Med braću svoju da se vratim kući.

Marta:

Ne hiti, oče, ti si svetac čovjek,
A Bog ti ustma dade zlatne rieči.
U kraju tome još te ne vidjeh.

Pavao:

Tek jučer dodjoh amo prvi put...

Marta:

Al glas je tvoj daleko pred tobom.
Ti, koji liečiš znanjem svemožnim,

Koj' bolesniku svakom znadeš pomoć
Već jednim migom...

Pavao:

To zna samo Bog!
Po njeg'voj sam milosti stekô znanje.

Marta:

Daj meni jadnoj pruži sada lieka.

Pavao:

Ja ne znam, kako?

Marta *(klekne)*:

Znat ćeš odmah, oče.
Tu pokajnica biedna eto stojim,
Sve griehe svoje spremna da ti priznam.

Pavao:

Govori, slušat ću. *(Tiho)* Taj gas! *(Glasno)* Govori!

Marta:

Ah, moli, oče, višnjeg Stvoritelja,
Nek dade sile jadnoj griešnici,
Da griehe sve pred njeg'vim licem prizna,
Da bol me mine, što mi srce muči.
Oh, blaga Gospo, smiluj mi se jadnoj.

Pavao:

Govori, sestro, višnji Bog te sluša.

Marta:

Ne sakriva to ruho skromne duše,
Od svoje volje što ga primila,

Već taštu ženu gospodskoga roda.
Od najboljih boljara ponajbolji
Pred mojim nogama su klečali.
Ja Marta, bana Pavla kći sam, oče,
Jedinica, a Mladinova sestra.

Pavao:

Ja poznam bana, poznam mu i sina.

Marta:

Svih krasnih dana moje mladosti
Izbrajat ne ću. Tužne uspomene
Tek prošlih dana izbrisaše posve
Sa duše moje ono krasno doba.
Već godina je dana minula,
Što Ivan Svačić, mladi Jurjev sin,
Pod omiškim se nadje vrletima,
A videć mene, srce mu zaplamti
Od mladenačke silne ljubavi.
Koliko puta putem goletnim
Sa tvrdog Knina dolažaše k nama;
Koliko puta tihim sumračjem
Šaputao mi tiho slatke rieči!
I otac, majka, brat i stričevi
Već spremali su slavu svatovsku,
Tek godinicu valjalo je čekat,
Da novi kralj zamieni nevriednika,
A s novim kraljem za me nova sreća
I za sav rod mi rodit će se veća;
Djedova naših zadjevice sve
Utažiti će naša ženidba.
Već stric moj Gjuro preko mora ode,
Da s napuljskim se kraljem natrag vrati,
A uza nj da se nadje dobra vojska,

Iz Napulja i Rima papinskoga:
Sve to ugovoreno bilo tajno.

Pavao:

Ti osnove si tajne poznala?

Marta:

Da, sve sam znala, znala sam još i to,
Venecija da o tom ne zna ništa,
I ne sm'je znat. Još onda bijah sretna,
Al jednog dana, spominjem se dobro,
Na dvoru našem mlad se vitez javi,
Gianorso, dužda mletačkoga nećak,
Od starog roda moćnih Tiepola. *(Stanka.)*
Sudbonosna bi za me ura ta,
Tek jedan pogled — ja bih svladana.
I kako zviezde, kada sunce grane,
Blijednut stanu, pa se gube sasma,
Baš tako sunce za me taj bi vitez;
Ja uza nj niesam ništa vidjela,
Tek samog njega, a on samo mene.
Gospodar kninski baš se u to vrieme
Rad neke stvari s mojim ocem pravdô,
Pa Ivan nije dolazio k nama.
Gianorso reče riečcu mome ocu,
Da voli me, nek žena budem njemu;
Al otac moj bi duždev protivnik,
I tako bilo sudjeno nam dvoma,
Da za na vieke rastanemo se.
Al brza rieč i strastni zagrljaj,
A nas smo dvoje vjetrom pogodnim
I ostavivši očinski moj dom,
Na jadranskim se valovima našli
Pred Tiepolovom sjajnom palačom . . .

Pavao:

A svog se oca niesi sjetila
U osudnom tom času, kćeri moja?

Marta:

Bol savjesti je moje u taj čas
Mog muža ljubav svu zasliepila.
Medjutim, oče, to još nije grieh,
Rad koga sam te zadržala ovdje. *(Stanka.)*
Od stida krv mi navire na lica,
Kad noć mi ona dodje u pamet.
U zagrljaju njeg'vom ležala sam,
Svu cjelovima on me obasuo,
Vrhunac sreće bijaše to za me.
Ja tako mišljah, opet nije bilo.
Gianorso muž moj stade pitati me,
Što rade, Bog zna, moji sad domari,
Gdje otac moj je, a gdje stric mi Gjuro,
I ljubeći me, stade propitkivat
Za kojekake stvarce, pa me splete,
Odgovarah mu na sve biedna ja,
I rekoh sve do zadnje sitnice:
Opisah točno, kako naše ladje
Put Drača plove, onda će na sjever
Do barske luke, da u Napulj podju.
Tek onda, kad sam odala već sve,
Tek onda spazih svoju strašnu bludnju;
U mrkloj noći ostavi me muž,
A drugo jutro slavna sinjorija
Za sve je znala tajne oca moga.
Gianorso smieškom susretao me,
Al ljubavi od onda ne bi više.
Za neko vrieme spoznah posve dobro,
Da ženidba bi samo izlika,

A njeg'va ljubav prosta prevara.
I zdvojno biedne trajala sam dane
U Tiepolovoj sjajnoj palači:
Zapitah li kad mog nazovi-muža,
Što nova ima u mom rodnom kraju,
Nasmiehnuo se baš djavolskim smiehom
I rekao mi: „Ne budi te briga,
Dalmacijom sad vlada Morosinka,
A Morosini su Venecija;
Ban Pavao se tvojom zaslugom,
Ja mislim, za na vieke smirio.
Uz Tomasinu stoji plemstvo cielo,
A Ivan Svačić njen je doglavnik."

Pavao:

Zar Ivan da je njezin doglavnik?

Marta:

Da, to su rieči onog nevjernika.
I tako bilo svaki božji danak,
A svaka nova zora novog dana,
Bi mome srcu vjesnik novih rana.
I zdvojila bih bila u toj muci,
Da nije dobra neka starica
Kô koludricu amo me dovela.

Pavao:

Je l' ovo sve?

Marta *(ustaje)*:

Jest, oče, sve ti rekoh.
Kô divlju zvier Venecija me goni,
Pred oca moga strah mi doći ne dâ.
Odrieši, oče, sad me toga grieha,
Sam život moj je za me silna bieda.

*

Pavao *(u sebi, na strani):*

Sudbonosna li časa eto za me,
Da praštat stanem sad, kad počeh mrzit?

Marta *(približi se):*

Što stojiš, oče, reci zlatnu rieč . . .

Pavao:

Ja praštati ne mogu, grieh je velik,
Što dušu ti, još tako mladu, srva.

Marta:

Ti ne ćeš, oče, zar ću onda ja
Kô divlja zvier od svieta odbita
Bez nade bludit, tražit mir badava?

Pavao:

Ti sama ne znaš, što si sgriešila,
Ded sliedi me, pokazat ću ti ja,
Kol' strašno grieh se tvoj osvećuje;
A pokajanje doć će tekar onda,
Kad griehu doznaš posljedice sve.

DRUGI PRIZOR.

(Otvorena promjena. Pred trogirskom ložom, desno crkvene stube.)

Kinkela. Škinela.

Kinkela:

Da si zdravo, prijače moj!

Škinela:

Bog s tobom, Kinkelo!

Kinkela:

A što će ovo danas ta silna kumpanija na pjaci?

Škinela:

A sâm Bog zna, zdrave su i prave glave, te znaju, ča delaju.

Kinkela:

Da će dat veliki sud banski, vele.

Škinela:

A zaradi kê stvari, ako ti je znano?

Kinkela:

Zaradi ćeri banove, što je pošla priko mora.

Škinela:

Ha, per dio, znâm je, priko mora z onin mladin. Da te je dánaske sudit na ogánj . . .

Kinkela:

Ma je ne drže?

Škinela:

Ne, brate moj, ne, leh te je onako, kako govore, in efigjie šundrát.

Kinkela:

Bog š njom na vike.

Škinela:

Amen, digo. Ma viš, ki to gre tu k nam?

Kinkela:

Gospodìn jedan iz banove službe.

TREĆI PRIZOR.

Predjašnji. Vuk.

Vuk:

Dobar dan, ljudi! Što je nova u tom vašem mjestu?

Kinkela:

E baš ništa, gospodine Vuče, nego vi sami, pa i sami znate.

Vuk:

Ne znam ništa, dolazim iz Zadra. Rekoše mi, da parcovi ostavljaju brod prije propasti. A Boga mi, ja se baš ne činim kao parcov, ali zadarski se dvor tako čini.

Kinkela:

Vele mi čas prija, da će Šibenčani dobit svoga biskupa.

Škinela:

Ter im je vrime, da ga dobudu, da ne bude vična boja i nepokoja na 've strani.

Vuk:

A ti si, pobro, iz gornjih strana?

Škinela:

Da vero, gospodine, z gornjih sam otoka od kneza Dujma i Ivana.

Kinkela:

A baš se i ne zna, gdje je bolje, jal tamo u vašoj vali, jal tu u donje strane. Došlo je vrime od velikih rata: kolje se i tuče sve, vara se i gazi, što je pravo.

Škinela:

A i u nas, dragi ti, nema ga, ki bi mogal spravit zdravu glavu pod mirni portun. Ovo ti se love po sen otoku Krku i moja gospoda i oni 'z priko mora, da ih Bog.

Vuk:

Tvoj je gospodar Dujam bio dugo vrieme van kuće?

Škinela:

A da, zašli iskat novega kralja, zač da ovi stari ni dobar i pratik. Ono ti bi vraže vrime, pomozi nan Bog; stali na školj oni vrazi Venecijani, pak pali i udri, kade ga moreš. Blažena divìca, teške muke nama, kad se ondi najde Janoršo, venecijanskoga glavara neput.

Vuk:

A jesu li mu sjeli za vrat, momče?

Škinela:

Ter jesu jušto po vražu. Uhitili ga pod gradom Krkom i spravili ga va naš Novigrad vinodolski.

Vuk:

A gdje je sada?

Škinela:

Za ne dobit nove neprilike od njega, dopeljali smo ga semo va Kaštel trogirski gospodinu banu; ter mu je zet.

Vuk:

Bene, momče, ali mi se čini, mili moj, da ga ban ne će zvati za stol.

Škinela:

Ha, bogme se i meni tako para. Da san ja ban, stavil bin ga kako nemo za malinicu, neka vrtî kámiki.

Kinkela:

Veramente. Nu vele, da će gospa zadarska vladat sa svimi kraji od vas pa do kraja bosankieh.

Vuk:

Da je sam bies odnese! Vrag je u onoj ženi. Ne znate vi, momci moji, kaka je to žena. Čuj! Dovedem ja onomadne po njezinoj zapoviedi mladu jednu liepu oblu ženicu. A znate li, što učini ona vještica. A? Iščupa joj jezik.

Škinela:

O, jade kršćeni!

Vuk:

Onda se ja okrenem od nje, pa sad idem banu u službu.

Kinkela:

Pak da će ipak vladu ona dobit?

Škinela:

Ter da će, ako se lude glave daju, aš smo mi tamo tvrdeji od vas.

Vuk:

A tvoj se knez nikako ne dâ?

Škinela:

Došal je semo za učinit s banom čagoder, da se otepe od žene.

Vuk:

Ali oni prieko ne znaju, da ste ulovili Gianorsa?

Škinela:

Mi kredo, da baš ne, zač bi, da znadu, došli kako čele na naš školj.

Kinkela:

Dobro, te mi uloviše zlu ticu. Nu pazi, druže, idu.

ČETVRTI PRIZOR.

Gradjani. Škinela. Kinkela. Vuk. Podesta. Opat-notar. Dva prisežnika. Pavao i Marta na crkvenom stubištu. **Svećenici. Stražari.**

I. Gradjanin:

Hej, ljudi, eto ide podestà Paskoje, desna ruka banova.

II. Gradjanin:

Čujte, danas će prodavati Trogir.

I. Gradjanin:

Znate li? Ban Pavao prodaje duždu Trogir, ako mu vrati kćer. Sramota!

Svi:

Sramota! Sramota!

III. Gradjanin:

Ne, nije tako, čujte! Prodaje ga kralju Andrijašu, svojoj ljubeznici Tomasini za volju. Čuste li!

Svi:

Ne damo ga. Neka ga dodje uzeti.

II. Gradjanin:

Prodao kćer i grad vragu! Fina roba!

Vuk *(naglo)*:

O, vi lude glave, trebalo bi vas posolit. A što vi znate, što će bit. Pa koji bi vrag i kupio grad s takovom bagrom, kako ste vi?

I. i II. Gradjanin:

Ho, gle mudraca, dolje s njim, da ga naučimo, kaki smo mi!

Škinela:

Na strân! Ki mi prvi pod prsti dojde, nek se pomoli Bogu za dušu, aš će do smrtne ure pametiti, kako je Škinela bana branil. Vi sakramenti!

Svi *(navale)*:

Udri ih, udri!

Vuk:

Eto vam na! *(Svali dvojicu.)*

(Ulaze stražari, podesta, opat-notar, dva prisežnika, svećenici i narod.)

Stražari:

Na stran, — mir!

Neki gradjani:

Ne trebamo banove rieči!

Stražari:

Mir!

Podesta:

Gradjanima i slobodnim ljudima dragoga našega Trogira grada poručuje svijetli ban i gospodar ovo:

Gradjani:

Ne slušajte, ne dajte, da čita!

Stražari:

Mir, nek nitko ne govori!

Opat-notar *(čita):*

Mi Pavao od plemena Šubića bribirskih, ban Hrvatske i Slavonije, knez čitave slovinske zemlje, gospodar Bosne i primorskih gradova, svima gospodinu našemu Kristu vjernima poručujemo ovo, i nek to svatko znade.

Stražari *(gradjanima):*

Mir!

Opat-notar *(čita):*

Kako nas odasvuda briga i zavist mori i tare, kako naokolo naših i nama vjernih zemalja nema nama pravoga prijatelja i druga, kako nam naš vladar, vezan

svetom prisegom svojih otaca, a i svojom, više na zlo nego na dobro vlada, budući ortak prvoga i zakletoga nam od vajkada neprijatelja Mlečanina, dajući, da nam kida grad po grad, komad po komad od naše starodrevne vlasti, koju stekosmo po božjoj pravednosti i milosti, to s pomoću svemožnoga i pravednoga Boga, i s vlašću, danom nam po dobroti i providnosti njegovoj, odlučujemo ovo:

Škinela *(I. gradjaninu):*

Viš, mudri, snemi tu svoju glavu, pa ju stavi brodu na provu, nek se od nje zli vitri plaše.

Marta *(tiho Pavlu):*

Gle, oče, gledaj onu crnu pratnju,
Već strah me hvata, hajdmo, molim te.

Pavao *(tiho Marti):*

Zar savjest tvoja javljati se stala?

Opat-notar *(čita):*

Marta, do nedavna naša kći jedina i zakonita, napašću nečastivoga obuzeta, tudjemu mesu i prokletomu bludu za volju ostavi oca i mater rodjenu i braću i sav svoj rod i bude priležnicom Gianorsu od roda Tiepola, patriciju venecijanskomu, živući s njim kao žena bez očeva i božjega blagoslova, da mu radja kopilad. Vlašću našom očinskom mi se je za navijek odričemo, nek joj se zatre trag, nek se u krvi vlastitoga poroda uguši. *(Govori)* Nek bude prokleta!

Prisežnici i zbor svećenika:

Nek bude prokleta!

Marta *(tiho Pavlu):*

To laž je, oče, velim, pusta laž
Ta ja ti rekoh sve.

Pavao *(tiho Marti)*:

Daj slušaj dalje.

Opat-notar *(čita)*:

Sve naše osnove i spreme, kako ćemo dovesti vrijednoga i zakonskoga našega vladara iz Napulja, ona je odvratnom drskošću odala svomu ljubavniku i mletačkoj sinjoriji. Ona je jedina pred Bogom i pred ljudima kriva, što se naše galije pred Barom potopiše; ona je kriva, što je zapovjednik Balbi, znajući, da je sva naša sila na moru, navalio na tvrdi naš grad Šibenik, pa je sve živo ili pod mač okrenuo, ili na robijaške galije odveo: njoj na dušu sva uzdisanja bijednika, njoj na dušu sva krv nejakih žena i nedužne djece. Nek je prokleta!

Svi:

Nek je prokleta!

Pavao *(sam)*:

Nek je prokleta!

Marta *(tiho)*:

Ne kuni, oče . . . jedini ti znaš . . .

Pavao *(tiho)*:

Zar sad te tvojih grieha riešit smijem?

Opat-notar:

Pa ako je tkogod na kraju, ili na moru, u gradu, ili u gori nadje, nek se kamenom na nju baci, nek je zadavi u moru, nek je objesi o prvo stablo, da bude hrana jastrebu i divljoj zvjeradi; — bit će mu za dušu.

Marta *(na crkvenim stubama)*:

To laž je, starče, sama prosta laž,
Ti lažuć čitaš, čitajući lažeš!
Ti sam si biesna otrovnica zmija,
A svaka rieč, što s biesnog jezika
Tvog sad je došla, jed je otrovni.
Ti krvnik si, što srce pokorničko
Na hiljadu si diela rasjekao,
Al svaki trun ti kaže: „to je laž"!
Zar ima otac na tom svietu jošte,
Što krv će svoju tako oklevetat?
Ded recte sad, ded recte, krvnici,
Da l' laži vjerujete i *vi?*
Da, prokleta sam nesrećom ja svojom,
Ne djelom svojim. Eto, ja sam Marta,
Pa bacite se kamenom sad na me,
Hajd, davite me, vješajte me jadnu . . .
Pred svetim hramom kunem vam se eto,
Da mrska laž i objeda je sve to.

Gradjani *(navale na crkvu)*:

Sudite joj! . . . Izdajnice, sramota! . . . U vatru s njom!

Pavao

(pograbi mač prvoga stražara, Marta pobjegne u crkvu):

Ja velim: na stran! Tko mi prvi dodje
Pod moje šake, pamtit će ih dugo;
Na svetom mjestu zar da krv se lije?
To utočište svakom griešniku
I ovu brani jadnu griešnicu!

Podesta:

A s kojim pravom, fratre, *ti* je braniš?

Pavao:

Moj obraz dat će tebi odgovor.

Podesta:

Ban Pavao!

Opat-notar:

Gle, ban! O, strašne kazni
Za oca samog — slušat osudu.

Pavao:

Sad čujte, što ću reć, i pamtite:
Vi osudu ste bansku čuli svi.
Da, teške duše ja sam sudio,
Al preča pravda bi od ljubavi,
Jer najprije sam ban, a onda otac,
Od moje kćeri preči moj je dom.
Ja čekah dugo, al sad eto časa,
Da i ja rečem samo jednu rieč:
Svi znate, što nas mori, što nas boli,
U *našoj* kući nam je nesreća,
Što svakim danom sve nas dublje baca
I prieti rodu našem propašću;
Tu ranu treba sažgat, izrezati,
A na taj posô sad vas zovem ja,
Na Zadar ću vas vodit. Čvrsta volja
I snažna pest je ciela pobjeda.

Svi:

Na Zadar, na Zadar!

PETI PRIZOR.

Samostanska dvorana u Trogiru.

Marta sama.

Marta:

Sred proljetnoga prekrasnoga jutra,
Gdje rosa drhće povrh svježa lista,

A lagan dašak mlade njiše svrži,
Gdje pod nebo se vedro gubi piev
Iz tisuć grla, gdje se svaki cvietak
Šarenim tresuć laticam' veseli,
Gdje maglicom se svježom zuj od pčela
I kukavičji glasi miešaju,
Gdje mlada moja duša nevina
O ljubavi je prvoj sanjala, —
Tu mrka noć me nadje nenadano.
Na vrućem vjetru pada kap do kapi
Od prolivene krvi nedužne
Na ranjeno mi srce poput žuči,
Gdje biednom dušom glas zle savjesti
S djavolskom vikom miešati se stao,
Gdje jadna moja pamet srvana
O izgubljenoj ljubavi sad snatri,
Tu pod nebo se tmasto gubi krič
Iz tisuć grla: „nek je prokleta!“
Oh, majko božja, zaštitnice sveta,
Ti, što čudesa svakog dana kažeš,
Oprosti meni, stvori čudo jedno
I daj, da sve to bude samo san.

ŠESTI PRIZOR.

Marta i Pavao (u plemićkoj nošnji).

Pavao:

Već rieči tvoje okrutna su java,
A san su samo isprazne ti želje.

Marta:

Ah, oče, bane, smiluj mi se jadnoj,
Oprosti mi, ta ja ti priznah sve.

Pavao:

Ja praštat znam, al znam i suditi.
Ded gledaj, ja, što vičan smrt sam gledat,
U očima sad svojim suze ćutim;
I ovo tvrdo gvoždje gledaj, kćerko,
Što Tatarinu znalo je prkosit,
Sad tužno jadno moje srce skriva;
A ovaj mač, što do sad bi moj jezik,
Sad jeziku ustupit mora pravo:
Ti znaš, da nigda ne bih riečit ja,
Jer rieči lete, djelo ostaje.
Ja, što vladare skidah svojom voljom,
Ja sada strven praznih stojim ruku.
To zgriešila si *meni,* kćerce moja, —
A *ja* ti praštam.

Marta:

Hvala, oče moj.

Pavao:

Ko biesan medvjed stari Svačić planu,
Kad začu tvoju grdnu nevjeru,
Na bribirske je moje podanike
Navalio i tri mi sela sažgô,
Objedjujuć me, da sam krivac ja,
Što s Mlečićem si onim pobjegla. —
I to ti praštam, to bi *moja* šteta.
Al poslije toga dodje nevolja:
Od naših svih brodova samo tri,
Pod Barom što bijahu, dodje kući,
Sve preostalo nadje moru dno.
I sve, što papa darovao nama,
Vojnici, zlato i sam Ivan Svačić
Il strašnoj vatri nevina bi žrtva,
Il plijen mrske one sinjorije.

I brat moj Gjuro tek se ranjen spase,
A stari Svačić život plati vidom.
Pô šibenskih je propalo zidova,
A s gradjanima što se zbilo, znaš.
Pak jednog dana — slušaj, Marto, slušaj,
Ban Pavao je čelo prignuo,
Pred Tomasinom, majkom kraljevom,
I obećao vjernost Andriji.
A svaka rieč i svaka poruga
Od kneginje i njenog Henrika
Nož bješe strašan tužnom srcu mom.
Pak sedam tjednâ iza *te* sramote
Sramotu tu pod svojim pečatom
„*Svom vjernom slugi*" silnom banu Pavlu
Potvrdio je raskralj Andrija . . .
U domu mome morila me tuga,
Iz Rima svagda dolazile prietnje,
I Napulj obuze već silni strah;
A stotina je mojijeh drugova
Za pravog krivca *mene* držala.
U podlom Zadru i u Veneciji
Tu *banu* su se Pavlu smijali. —
To ne bi otac, — bijaše to ban,
To ne bi Bribir, — to bi Hrvatska.
Pak sve, što smislih za tih deset ljeta,
Rad smieha tog se mrtvo rodilo.
Za ljudski život što je mač i striela,
Podrugljiv to je smieh za ljudska djela.

Marta:

Daj, reci, oče, što ću sad da radim?
Sve to se čini meni kao san,
Zaboravit se sve to ne može,
Smrt bit će za me odmor spokojan.

Pavao:

Zaboravit, il' snivat, mriet je jedno.
Zar pamet jedna, kô što ova moja,
Zaboravit bi mogla sve te stvari?
Ne, san to ne bi, to bijaše java,
I ne bi smrt, ja živo još se sjećam
Sveg smiešnog rugla, kralja Andrije.
O smrti ovdje nema spomena
Do tvoje smrti, tvoje, kćeri moja:
Ti za nas sve si bila umrla.
A *ja* te nadjoh pokornicu ovdje,
A kazna tvoja bješe velika,
Al još te čeka mnogi teški čas.
U samostan ćeš svete Stošije,
Ti dvornica ćeš postat Tomasini,
I ne ćeš poznat ni brata, ni oca,
Ni muža svoga, niti dragoga,
Tek pjevač Baldo tvoj će biti drug;
Ti slušat ćeš ga, kako mene slušaš,
Jer njeg'va rieč je moja zapovied.
Još mnogo ćeš pretrpjet teških jada,
Zbog tebe još će mnogo krvi teći,
Al ipak jednom tvoj će svanut dan,
Kad hrvatski će Zadrom vladat ban.

SEDMI PRIZOR.

Predjašnji. Mladin i Gianorso. Kučum.

Mladin:

Tu novog sužnja tebi, oče, vodim,
A staroga poznanca tebi, sestro.

Marta:

Gianorso tu?

Mladin:

Da, Marto, on je tu,
Knez Dujam ga je darovao nama,
Da zavodniku tvomu sudimo.

Marta:

Ne zavodniku, Mladine, već mužu.

Ban Pavao:

Ti varaš se, kad misliš, da si žena
Tog varalice zakonska.

Marta:

Što, oče

Mladin:

I sveti onaj čin bi prevara,
Ti bila si mu samo ljubavca!

Marta:

Gianorso, reci, je l' to istina?
Neopreznost bi povod mome griehu,
Al žena sam poštena ostala.
Je l', da je tako, reci, molim te,
Pokaži im, da krivo biede me.

Gianorso:

A što ću reći? Istina je sve,
Što rekoše, a ti si prevarena
Od naših lako dala se zavèsti:
Komedija je bila ženidba,
Da doznam tajne bana, tvoga oca.

Marta:

Ni mrve dakle samilosti nema
U kamenom ti srcu

*

Zar ne vidiš, da na me pada krivnja
Rad svakog zla, što tu se dogodi;
A sad još mirno gaziš i poštenje
Unesrećene jedne biedne žene.

Mladin:

Al tu će ljagu oprati Gianorso,
Kad uzme te za zakonitu ženu:
Moj mač će biti svjedok vašoj svadbi.

Marta:

Ja njeg'vom ženom ne ću nigda biti,
A višnji Bog, koj dušu moju vidi,
Oprostit će mi rado prvi grieh,
Al nigda ne ću prisizati krivo:
Jer da mu rečem opet: „da ga ljubim“,
To laž bi bila trostruka i podla.
Pa kako silna bješe moja ljubav,
Baš tako silno sada ja ga mrzim,
A izmed dvie sramote biram manju.
Zar misliš, brate, da će moja krivnja
I grieh moj postat išto manji time,
Da Tiepolo mi dade svoje ime?

Gianorso *(porugljivo)*:

Venecija će plakat žalostna,
Što čista Marta ne će Tiepola.

Ban Pavao:

Ušuti, momče, doć će i tvoj čas,
Porugljivih kad ne ćeš imat rieči,
Da riešiš sebe silne optužbe.
(Marti.) Hajd, kćeri moja, ostavi nas sada,
Jer vrieme teče, a nam radit valja.

Marta *(Pavlu)*:

Ja idem, oče. S Bogom. *(Gianorsu)* Svako zlo,
Što nedužna sam ja počinila,
Otkupiti će tvoje krvi kap.

(Marta odlazi na jednu stranu, a Gianorso i Kučum na drugu.)

OSMI PRIZOR.

Ban Pavao. Mladin. Babonić. Dujam i Leonardo Frankopan. Kurjak Gusić. Biskup zagrebski. Fra Gujlermo. Fra Jukundo. Plemići.

Ban Pavao:

Zdravo došli, gospodo moja i drugovi moji! Za teškim danima zaredali su još i teži. Kršteni nam Tatarin gazi polja i pali gradove na kraju, plieni robu i sažiže galije na moru. Vrijeme je došlo, da se odupremo. Još malo, i moj će brat Gjuro osvanuti na našoj obali, vodeći mladoga kralja Karla Roberta u njegovu novu kraljevinu. Zavjerismo se, da ćemo novome kralju predati čitavu kraljevinu u ruke, zavjerismo se tako, a treba da izvedemo obećanje. Obrekoste mi pomoći, koliko bude moguće, i do vas stoji, da sakupimo kraljevinu Hrvatsku pod jednim žezlom. Gospoda ugarska biraju sebi češkoga kraljevića Većeslava, ne mare za naše prilike. Ne nadajte se dakle pomoći ni otkuda. Svako zlo, koje nas stigne, stići će nas našom krivnjom, a svako dobro, kojim nas gospodin svevišnji Tvorac obdari, zaslužit ćemo sami. Gradovi su dalmatinski, izuzevši sam Zadar, u mojim rukama, podanici moji u Bribiru i Omišu stoje spremni pod oružjem; Neretljani zaploviše već na svojim brodicama prema sjeveru, a čas prije obrekoše i Trogirani, da će sa mnom.

Babonić:

Ja skupih sve, što je u mene ljudi. Pod Okićem stoji šest stotina konjanika posavskih, a pod Steniš-

njakom skupih do tisuć kmetova pješaka iz Donjih krajeva. Ako ustreba, oni su za četir dana na moru.

Fra Gujlermo:

U Vrani ima četrdeset naših vitezova sa trista podanika. Prečasni gospodin Prudencij od Barula, pouzdanik i poslanik tvoga brata, svietli bane, javlja, da će s tvojim bratom doći još pedeset vitezova iz Pulje. Naši su karinski kmetovi svi na nogama. Ako ti je, bane, ponajprije stalo do Zadra, sakupit ćemo ih iznad Biograda, da budu spremni.

Ban Pavao:

Dobro je. Tvoji su najbliže; moji Bribirani i Mladin s Trogiranima opkolit će čim prije Zadar sa kopna, pa će ga držati, koliko bude moguće dugo. Neretljani i Omišani zatvorit će grad s mora, dok i drugi ne dodju.

Kurjak:

Moji Podgorci stoje na moru . . .

Ban Pavao:

Ondje neka i ostanu rad mletačkih galija.

Kurjak:

Velebićani se sakriše u južnim klancima, pa će krenuti, čim spaze vatre na Zrmanji.

Ban Pavao:

Oni nek zapreme velebitske klance, jer Andrija mora svakako onim putem na jug.

Dujam:

Senjani i Primorci stoje već na Rabu, da prijedju ili u Zadar, ili na Krk, ako bi Venecija navalila.

Leonardo:

Moji su svi na galijama, a otok brane podanici moga brata Anža.

Ban Pavao:

To je posve dobro, jer znam, da će Tron i Balbi navaliti najprije na Krk. No čuj, fra Jukundo, što vele oni u Zadru, znadu li oni za sve to?

Fra Jukundo:

Revera, plemeniti gospodine bane, nešto znadu, a nešto i slute, što se tu dogadja, samo ne znaju, što će to sve u Zadru biti. Kralj vodi svoju vojsku iz Ugarske, a Henrik Güssingen skuplja ljude na štajerskoj medji, pa ih vodi prema Zagrebu.

Biskup:

U Zagrebu su sakupljeni naši ljudi, samo ne znam, kako će se držati gospodar Medvedgradski.

Babonić:

Za čudo dobro. Ona je hulja opet prešla na našu stranu.

Ban Pavao:

Bogomili ne mogu iz Bosne, jer ih drži tamo moj rodjak herceg Hrvatin.

Ivan Svačić:

Moji će Zagorci pod Klis, da ih zadrže, a Kninjane poslat ću Kurjaku na Velebit, kad ne mogu sam da ih vodim.

Fra Jukundo:

Ima još nešto vrlo važno, ekscelentisime domine. Herceg Albertin vodi ljude od Požege u pomoć kralju Andriji. Vojvotkinja se ljuto zabrinula. Ima tri dana, što je s porukom poslala u Veneciju Marija . . .

Ban Pavao i Mladin:

Marija?

Fra Jukundo:

Da, Baldo mi preda ovo pismo za te, gospodine bane; ima unutra sve.

Ban Pavao *(čita):*

Dobro. Ovo je bolje, nego trista vojnika i galija. Čujte: „Marijo, moj prijatelj, poslan je u Veneciju s pismom, kojim vojvotkinja moli duždu za pomoć. Javlja im, da je knez Dujam ulovio Gianorsa i da knez Juraj putuje iz Napulja s mladim kraljem u Spljet. Preporuča duždu, da ulovi mladoga kralja, pa da će onda mirovati i Napulj i papa.“

Fra Gujlermo:

Gle, kako li je to vojvotkinja dobro splela!

Ban Pavao:

Čujte dalje. *(Čita):* „Ja sam Mariju to pismo oduzeo, pa sam i bez tvoje dozvole, svietli bane, napisao duždu ovo pismo.“

Babonić:

Da čujemo.

Ban Pavao:

„Karlo je Roberto bolestan, pa ne će doći prije proljeća u Spljet. U Zadru ima osim gradjana prilično vojnika. Nešto vojnika, što mu je preostalo, doveo je Gianorso sa Krka u Zadar. Najpreče je, da mletačke galije čuvaju obalu markgrofa goričkoga, tasta kralja Andrije, jer se onamo spremaju knezovi krčki, senjski i Babonići.“

Biskup:

Optime! Ovaj je mali fina glava.

Fra Gujlermo:

I velika pokora za vojvotkinju.

Ban Pavao:

No, admodum reverende amice, kako je s vojvotkinjom?

Fra Jukundo:

Oslobodi Bože, plemeniti gospodine bane, dogadjaju se ondje čudne stvari. Od ovo se nekoliko mjeseci toliko promienila! Moli te moli. Mora da ima velikih grijeha na svojoj crnoj duši. Gospodin je Henrik uvijek uza nju. Vele, da u noći viče, da joj se prikaze javljaju. Bit će, libera me domine, da je ušao nečastivi u nju.

Dujam:

A neka se tvoja velečasnost ne boji, istjerat ćemo mi toga nečastivoga iz nje. A što ćemo s Gianorsom, bane?

Ban Pavao:

Odlučite. Tvoj je sužanj, a ne moj. *(Mladinu):* Dovedite toga gospodina. Ja sam završio svoje poslove s njim.

Mladin:

Ali nijesam ja. Zakleo sam se spasom duše svoje, da ću siroticu osvetiti, pa amen.

DEVETI PRIZOR.

Predjašnji i Gianorso.

Dujam:

Gospodine Gianorso Tiepolo, sreća mi je poslužila, pa si sada moj sužanj . . .

Gianorso:

To je bila sreća, koja glupanima služi.

Dujam:

E, nemoj se dakle čuditi, ako ti se ne pričini pametno ono, što ćemo od tebe učiniti. Predajem te banu Pavlu, pa si od ovoga časa njegov sužanj.

Gianorso:

A što buncaš! Jesam li ja kaka roba, što se predaje iz jedne ruke u drugu?

Fra Gujlermo:

I te kako fina roba!

Dujam:

Ja tužim, braćo, Gianorsa Tiepola, da je kao prosti lupež i razbojnik navalio na Krk, da mi je opustošio polja, poubijao podanike i oplijenio dva grada.

Gianorso:

Moji su djedovi od starine posjedovali otok, a otmičari ste *vi*. Moje je pravo bilo doći na otok i uzeti ga silom.

Juraj Svačić:

Čujte, braćo, — ja ga tužim, što mi je uzeo očinji vid, — što mi je ubio jedinca sina. Sudite mu.

Ban Pavao:

Ja ga tužim, što mi je oteo kćer, pa je obeščastio, obmanuvši je, da mu je žena.

Babonić:

Sudite mu!

Gianorso:

Pozivam se na božji sud. Dajte mi konja i koplje, pa birajte jednoga izmed sebe . . .

Mladin:

Nije za te drvo, od koga se pravi viteško koplje, već ono drvo, na koje vješaju razbojnike, otmičare, ubojice i preljubnike.

Gianorso:

Djeca neka šute, gdje ljudi govore. Do vašega mi suda nije stalo, ali treba da znate, da će i opet na vas crni dani šibenski, ako mi samo i vlas taknete. Što mi spočitujete, učinjeno je u poštenom ratu. Jesam li ja kriv, što je mladi napržica Ivan Svačić ostavio svoga kralja Andriju i pošao u Napulj? Jesam li ja kriv, što je matori starac Juraj pošao na more, da u vatri izgubi oči, namjesto da pokorno i mirno sjedi u zapećku u svojoj kući. Na me ne pada ni mrva krivnje, koju mi spočituje mudri knez Dujam: oteše nam naše vlastništvo, a ja sam ga branio, jer mi je kraljevskim sudom dosudjeno. Što me banova kći Marta *ne će* za muža, opet nijesam ja kriv, — ja je ne mogu po drugi put da prevarim.

Mladin:

Šuti, huljo! . . .

Pavao:

Mladine!

Gianorso:

Ali vam kažem: zalog prijateljstva sa slavnom republikom moja je sloboda. Dok vi mene ovdje držite u tom vašem gnijezdu, dotle za vas nema prijatelja u Veneciji.

Fra Gujlermo:

Ne treba nam prijatelja.

Ban Pavao:

Kučume, izvedi ga.

Mladin:

U Veneciji ne trebamo prijatelja i ne ćemo ih tako skoro imati *(skida luk i strijelu)*, jer će Gianorso vrlo dugo ovdje ostati *(odapne i pogodi Gianorsa u ledja)*.

Gianorso:

Vi . . . Santa madona! *(Padne na zemlju.)*

Svi:

Mladine!

Gianorso:

Umirem! *(Izdahne.)*

Mladin:

Zarekoh se na spas duše svoje — i ja sam je osvetio.

Ban Pavao:

Mladine . . .

Juraj Svačić:

Što je sve to?

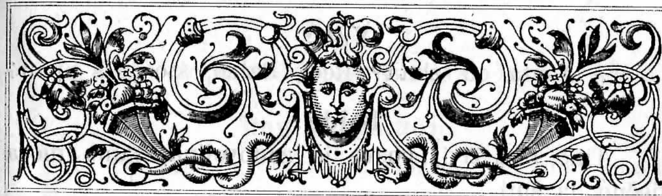
Mladin:

Ne govori, oče! Okajat ću teški ovaj grijeh. Dižem mač i polazim u boj za svetu zemlju, za domovinu moju Hrvatsku. Na Zadar!

Svi:

Na Zadar!

PETI ČIN.

PRVI PRIZOR.

(Sumrak. Tomasinina dvorana. Straga široki otvoreni pogled na Velebit i na more.)

Baldo. Vuk.

Vuk:

I tako ti se, moj Baldo, dogadjaju čudnovate stvari u Trogiru. Ja ti mogu reći, i to iskreno, posve na prijateljsku, da sam s tobom posve zadovoljan; a i ban Pavao je zadovoljan.

Baldo:

Vjeruj mi, Vuče, to mi je vrlo drago.

Vuk:

Pita se samo, što će Mario iz Venecije donijeti. To mi reče ban Pavao, da te pitam, kad dodjem amo.

Baldo:

Ništa ne će donijeti

Vuk:

Kako ništa?

Baldo:

Jer Mario u obće i nije u Veneciji.

Vuk:

A Agata od zlata? Reci, Baldo, što je s njom?

Baldo:

Tiho, ona živi, posve je zadovoljna, samo mora vječno da šuti.

Vuk:

Jadnice moja! To je velika neprilika za siromašni ženski stvor. Medjutim, kažem ti, Baldo, ti i sam ne možeš zamisliti, kako je srce u meni poskočilo, kad mi ban reče: „Ti ćeš, Vuče, u Zadar.“ Prateći onu duvnu, banovu kćer, amo u samostan, čitavim mi se putem vrtjela po glavi slika moje zlatne Agate! — Čuješ, Baldo!

Baldo:

Čujem, Vuče.

Vuk:

Ne bi li ti Agati govorio riječ dvije za me? Znaš, staro vino i stara krv, to su ti dvije plemenite stvari, a u mene je stare gospodske krvi, pa je malo žestoka. Govori ti Agati, da je onako nekako volim. Reci joj, da sam veseo čovjek, dobričina i vesela srca; ali reci, da je to veselo srce od prirode, a ne možda od ljuta vina.

Baldo:

Reći ću, Vuče, da si tužna srca, jer si zaljubljen do vrh glave.

DRUGI PRIZOR.

Predjašnji. Don Perpetuo.

Don Perpetuo:

Ja vam kažem, da je velika nesreća za ljude, kad se podavaju svom silom prvim, pače nesvjesnim porivima i nasrtajima svoje duševne nutrine, pa učine pelo, za koje će požaliti za malo vrijeme.

Vuk:

A što ti to motaš i pleteš, travko moja osušena?

Don Perpetuo:

Ja ne motam, nego promatram opreznim okom nesreće ovoga svijeta, a to promatranje je posljedica onoga, što sam čas prije vidio. Ima već gotovo nedjelja dana, što je uz vojvotkinju duvna, sestra Klara...

Baldo:

Oho!

Don Perpetuo:

Ja sam tvrdo uvjeren, da je sestra Klara jedna od najubavijih žena toga svijeta, kojoj je nesreća dosudila, da za na vijeke svoju ljepotu sakriva za crnim onim plaštem, i kojoj služi zavidna sreća samo toliko, koliko će joj biti posvećena jedna od mojih najljepših pjesama.

Vuk:

O, ti nevoljo jedna! A da mi to njoj kažemo, kako smo dobri kršćani od glave do pete, što misliš, jazavče, ne bi li te gospodja vojvotkinja maknula? U ostalom, tvoje se obožavane mijenjaju svaki dan, kao sveci u koledaru.

Don Perpetuo:

Ja velim na taj prigovor: ti si uvijek bio zavidnik, a vuk dlaku mijenja, ali ćudi nikada.

Vuk:

O, ti ugojena nesrećo ljudskoga roda! Ti ćeš o Vuku prosipati take riječi. Vuk *sam* dlaku mijenja, jer je vuk, a magaretu je palicom izmjenjuju; vuk dlaku mijenja, ali zube nikada, zato pazi, da se ne namjeriš na vučje zube. U ostalom: „apage satanas“,

nek te nosi smrdljiva voda, ti griješni trabakule, što po moru ludosti nadimaš svoja jedra na vjetru uobraženja, ploveći put neznane zemlje, gdje se psi hrane nevaljanim pjesmama, pa ne crkavaju. Apage satanas, velim, ti . . .

Don Perpetuo:

Ja idem . . .

Vuk:

. . . i to dvostrukom brzinom, jer će te inače, desnice mi moje, morati odnijeti odavle.

(Don Perpetuo ode.)

TREĆI PRIZOR.

Baldo. Vuk.

Baldo:

Bene dixisti, amice Vuče, samo šteta, što se ne zoveš lav; kaka krasota, onako oštro zaljubljeni lav!

Vuk:

Ne luduj, Baldo, već mi reci, hoće li biti konac i kraj svim tim spletkama i komedijama, što mi tu zbijamo?

Baldo:

Hoće, Vuče, i prije nego što misliš. *(Tiho)* Možda još večeras!

Vuk:

A Agata?

Baldo:

Ali ne brini se, bit će tvoja sva i cijela.

Vuk:

Ima ti, Baldo, čudnih stvari na svijetu. Svjetovali su me moji stariji, neka biram ženu, neka se skupim pod svoj krov, — al da, hoćeš Vuka da upregneš!

ČETVRTI PRIZOR.

Predjašnji. Henrik sluša na vratima nevidjen.

Vuk:

A sada skoči neka luda ljubav u staro matoro srce, pa mota i plete, plazi po svem tijelu, kao mačak po starom rasklimanom krovu; pao bih na koljena pred njom, molio, zaklinjao, sjećao se svoje griješne mladosti, plakao bih, Baldo, plakao kao malo dijete — i sve od same žarke ljubavi.

Henrik:

A što ti to prtljaš, Vuče, što se sve to tebe tiče?

Vuk:

Dobar večer, gospodine Henriče. Što se to mene tiče, pitaš? Ha, tiče se i mene, a i drugih.

Henrik:

Čuj, ja toga ne ću da slušam.

Vuk:

Ali, gospodine Henriče, tvoje je gospodstvo nešto zle volje . . .

Henrik:

Rekoh, ne ću da slušam; jezik za zube!

Vuk:

Jezik je moj uvijek za zubima, djeca ga među pred zube, a ako ti se ne da slušati, a ti, gospodine, stavi palce u svoje gospodske uši, zapjevaj pjesmicu i podji onim dugim hodnikom, pa se prošeći na čistom zraku. Vjeruj mi, tvoje gospodstvo ne će čuti ni rieči.

Henrik:

Još jednu riječ i kunem ti se, sjećat ćeš se do vijeka današnjega dana. Ti se, bezobrazniče, usudjuješ

tako govoriti o gospi, koja te hrani, koja ti dopušta, da kao najgora ljenčina na njenom dvoru planduješ, da Bogu dane kradeš ne radeći ništa. Pa onda, kukavice jedna, o meni ti tako govoriš, a ne znaš jadan, da ću ti možda već sjutra biti gospodarom; ti, koji nemaš ni dugmeta svoga, da njime zakopčaš zobunac, što su ti drugi darovali, ili koji si gdjegod neopazice pobrao.

Vuk:

Ho, plemeniti gospodine Henriče, meni se čini, da je premilostivi gospodin Bog dao tvojim gospodskim ustima više riječi, nego tvojoj prnjavoj glavi pameti.

Henrik:

Ušuti, jer ću . . .

Vuk:

Trista mu gromova, sad ja velim: jezik za zube! A tako mi ovoga moga ražnja, ti ćeš, velemožni gospodine, moći oćutiti svu njegovu moć, ako ne zamukneš kao riba. — Veliš, da sam ja danguba, koju vojvotkinja hrani; ja sam u službi njezinoj i za posao primam plaću. Veliš, da ja ovdje Bogu dane kradem, a što radiš ti tu? I ti kradeš Bogu dane, samo što oni padaju vragu na rovaš. Nas smo dvojica bili jednaki za mladih naših dana, a danas ti ono imaš, što sam ja izgubio, a ja imam ono, što si ti izgubio. Božja je providnost htjela, pa mi je danas premala kesa, a prevelik želudac, presitan groš, a preširoko grlo. Sve je moje imanje otišlo netragom, ali je Vuk do dana današnjega zadržao vedro čelo, pošten obraz, čestitu dušu i dobro srce. Toga svega u tebe nema ni toliko!

Baldo:

Ali čuješ, Vuče . . .

Vuk:

Ne klopoći, mali. Nek sam Bog zna, po kojem si ti vražjem pravu stekao svoja imanja u Ugarskoj. Deset si puta bio uz kralja Andriju, a onda opet deset puta uz Napuljca. *(Henrik se sprema na odlazak.)* Ne miči se, ostaj ovdje. Odakle, molim te, tebi pravo, da nam prigovaraš? Što si se upleo u naš razgovor, to odaje tvoju zlu savjest, ludo stara.

Baldo:

Dozvoli, gospodine, da pozovem . . .

Vuk:

Šuti i ostaj ovdje. *(Henriku)* Rekoh ti, luda si. Govorio sam o jednoj ženi, koja je *meni* mila, a ja ću je uzeti, ako mi Bog pomogne. Ti si držao, da ja o tebi, o gospi vojvotkinji govorim. Gle, gle! Na taj bi ti način sjutra bio moj gospodar, kraljev tast, kraljičin muž, a ako kralj umre onako nenadano bez djece — eto njegovo veličanstvo Henrik, po milosti kraljičinoj kralj jaraca i magaraca, koji se dadoše prevariti od njega. Sramota na te, lupačo! Nosi se.

Henrik:

Platit ćeš mi, lopove!

Vuk:

Zlata nemam, plaćam gvoždjem. *(Henrik ode.)*

PETI PRIZOR.

Baldo, Vuk.

Vuk:

A što ti, žabo, sad najednom uz onoga . . .

Baldo:

Lud si, Vuče, lud, ne vidiš li, da moram? Ali ti jezik vrijedi, a Henrik će zapamtiti tu historiju. Za to

pazi, Vuče, da izneseš čitavu kožu, jer, Boga mi, u Zadru ima dvjesta Henrikovih ljudi. Pazi dobro, što ću ti reći. Ovaj ključ otvara uzana vrata, kojima završuju male stube na desno u hodniku.

Vuk:

Znam.

Baldo:

Sidji u prizemlje, izadji na ulicu, pa se drži uvijek desno, da te ne nadju vojnici. Iza crkve svetoga Donata ima uzana, visoka kuća. Udri na vrata, pa pitaj: „Je li ovdje Petronio Madić, pokojnoga Pavla?" Reci svakako: „pokojnoga Pavla".

Vuk:

Dobro.

ŠESTI PRIZOR.

Baldo, Vuk, Mario.

Baldo:

Mario!

Mario:

Zdravo! Eto me iz Venecije, ako vjerujete! Zdravo, Vuče!

Vuk:

Zdravo, Mario! Kud si se opet klatario?

Mario:

Pripovijedat ću ti, Vuče.

Baldo:

Ne ćeš, brate, ništa pripovijedati, ako ti je Vukova koža mila.

Vuk:

A zašto, da ne pripovijeda?

Baldo:

Stani i ne klopoći.

Vuk:

Eto stojim.

Baldo:

Pitaj dakle za „Petronija Madića, pokojnoga Pavla". Pustit će te u kuću, a tamo ćeš naći *(tiše)* sakupljene vranske templare. Reci glavaru, da si poslan od mene, pa mu pokaži ključ. Bdij i ne pij; ako zaspeš, moglo bi te života stojati, jer će noć biti burna.

Vuk:

Jok, Baldo, to ne može biti. Bdij i ne pij, to ne može da bude, to ne ide, nikako ne ide. Ja sam ti svojom poštenom riječju vezan, da pijem, dok bdijem, jer da bdijem, a da ne pijem, ja bih zaspao, a to opet ne smije biti po tvom nalogu. Time ti od mene naprosto tražiš, da skočim u vodu, pa da ostanem suh. Ti si i sam rekao, da spavati ne smijem, jer bih sjutra u jutro, kad se probudim, mogao na svoje najveće čudo vidjeti, da sam već negdje oko ponoći umro.

Baldo:

Boga mi, Vuče, ako učiniš kaku glupost, ne ćeš više vidjeti Agate. — Kad bude vrijeme, povedi templare ravno amo. Sad hajde, jer će ti Henrik kožu oderati.

Vuk:

S Bogom, momčad, nek vas prati moj blagoslov. Tri četvrtine moje srčanosti ostavljam vama, i jedna mi je četvrtina previše. Baldo, ne zaboravi moga ranjenoga srca! *(Vuk ode.)*

SEDMI PRIZOR.

Baldo, Mario.

Baldo:

Je l' sve u redu, brate?

Mario:

Sve u redu.

Baldo:

A gdje ste bili?

Mario:

Lutali smo morem
Tri puna dana ispod otoka,
A ribari su naši pune mreže
Prenatrpane ribom donieli.
Je l' spremno pismo, što od sinjorije
Ja predat imam svietloj vojvotkinji?

Baldo:

Već jutros od Jukunda ja ga dobih,
Al kako vidim, ne će više trebat,
Jer slušaj, brate, još će ove noći
Polovica se dignut grada Zadra;
I banovi su brodovi na moru,
A vranski vitezovi već su ovdje.
U gradu nema nego dvjesta ljudi,
Što Güssingen je amo doveo,
I nešto malo gradskih žitelja,
Što pristaju uz mater kraljevu.
Gospoda sva već vojske podigoše,
A kralj Roberto bit će noćas ovdje.
Kad bude hora, gledaj, Mario,
Velebitski će vrhovi svi planut,
A zadarska će zvona zvonit sva.

Mario:

A onda, Baldo, što će od nas biti?

Baldo *(na balkonu):*

Ne više Baldo, niti Mario,
Već Vladislav i Stjepan Kotroman.

Mario:

I ne pjevači, nego banovi,
Što ponosnom će Bosnom vladati. *(Stanka.)*
Oh, znaš li, brate, da mi duša drhće
Od čudne čežnje za tim milim domom.
Kô u snu znam još sjetit se trenutka,
Kad pored mrtve majke stojasmo,
A suzna oka tad nas primi ban
Kô sinove i kako onda reče:
„Na mom će dvoru biti vaša škola,
U mojoj kući vaš će biti dom,
A djeca moja bit će vaša braća,
I njina majka vašom majčicom."

Baldo:

Oh, znaš li, brate, kad smo s onih gora
Do ovog krasnog sinjeg došli mora,
Znaš, kako me je žalost obuzela,
Znaš, kako nam je ova zemlja ciela
Pričinila se tugom beskrajnom!
A sad, kad treba pustit divno more
I zaći opet u zelene gore,
Znaš, da mi opet tuga srce ciepa,
Jer Hrvatska je čitava i liepa
I vječno sretna tek na moru tom.

(Vraća se s balkona.)

Al čemu sve te misli turobne,
Ti pusti sanci, dok nas java čeka,

Dok zadnji teški posô nije gotov?
Al gle već idu, daj se makni ti,
Da vojvotkinja sad te ne vidi. *(Mario ode.)*

OSMI PRIZOR.

(Nastala je tama, vani slabo modro svjetlo.)

Baldo, Tomasina, Marta. Sluga nosi uljenicu.

Tomasina:

Ah, ti si, Baldo.

Baldo:

Ja sam, svietla gospo.

Tomasina:

Daj sjednimo tu gore, sestro Klaro.
Te mrke stiene i ta strašna tama
Kô grobnica su otvorena za me.
Za stupom svakim vidim prikaze,
Gdje bližaju se pružajući ruke
Za grlom mojim, da me zadave.
Dà, svjetla mi se hoće, zraka, sunca.
Gle, kako krasno nebo se nadvelo
Nad mirno more s tisućama zviezda,
I svaka od njih u tom mirnom moru
Trepereć traži blizanicu svoju;
A mjesečeve bliedo-sjajne zrake
Već tamne sjene tamnijima čine.
Daj, Baldo, pjevaj, il' govori štogod,
Da tuge ove duša mi se rieši.

Baldo *(uz pratnju kitare):*

Ti si zviezda moje sreće,
Ti si moja ljubav sva,

Zaboravit tebe ne će,
Pamet moja nikada.
Ti si svjetlo mojih noći,
Sadržaj si mojih sanja,
Sam kad snatrim u samoći,
Duša ti se moja klanja.
Samo ti si za me prostor,
Tvoja ljubav vrieme mi je,
Ti početak si i konac,
Izvan tebe ništa nije.
Ti si nebo, raj i sreća,
Ti si skup svih ideala,
Nema pjesme na tom svietu,
Koja bi te opjevala.

Tomasina:

Gle, što je ono? — To već niesu zviezde,
Velebit sav je kano vatrom posut,
A i u ravni vatre javljaju se.

Marta:

To kriesovi su, što ih ljudi pale,
Jer Ivanj-dan je sjutra, svietla gospo.

Tomasina:

Što? Ivanj-dan?

Baldo:

Da, svietla gospo.

Tomasina:

Hajdmo! *(Silaze.)*
Ti kriesovi me danas smetaju.
Daj ostavi nas, Baldo.

Baldo:

Idem, gospo. *(Baldo ode.)*

DEVETI PRIZOR.

Tomasina. Marta.

Tomasina:

Čuj, sestro Klaro, gledah tvoje oči,
Dok Baldo onu pjesmu govoraše,
I u njima ja spazih suzu tajnu,
Od svake zviezde bješe sjajnija.
Ti mlada si i liepa, sestro Klaro,
Životu tvome još je dalek put;
Pa kako nade svako srce goji,
Te tvoje nade morale bi biti
Još posve nove, kano mlado jutro;
I uza sve to ti si nit života,
Sudbina što ti plete, ustavila
I čekaš samo, dok se prekine.

Marta:

Da, gospo svietla, sve je kako veliš;
Svih mojih nada nestalo je za čas,
I vremena sad više nema za me,
Tek samo vječnost; na tu eto čekam.

Tomasina:

Je l', srce ti je teško trpjelo
I duša možda? Reci, sestro Klaro.

Marta:

I srce moje, a i duša moja.

Tomasina:

Je l' nesreća il' grijeh, što te nagna,
Da proljetno si čelo obavila
I zlatnu kosu sniežnim velom skrila,
A vito tielo krije tamna halja?

Marta:

I nesreća i grijeh, svietla gospo.
Ja s ljubavnikom sgriešila sam svojim,
A ljubavnik me onda ostavi . . .

Tomasina:

To nesreća je tvoja. A tvoj grieh?
I je l' u tvoje ruke osveta
Tad utisnula oštri bodež, sestro,
I taj je našô srce nevjerno?

Marta:

Ne, nije, gospo, nije tako bilo.
Moj grieh je bila samo griešna ljubav,
Jer srce moje ne zna osvete;
Svog zavodnika više ne vidjeh.

Tomasina:

I za to ti si sebe zakopala
Med samostanske tvrde zidine?!
Daj, sestro moja, moli Boga za me,
Jer ti si do sad jošte svetica.

(Marta odlazi.)

DESETI PRIZOR.

Tomasina sama, poslije **Agata** kao duh.

Tomasina:

I nigdje nema na tom svietu stvora,
Koj' priličan bi bio mrva meni.
Sve ove duše to su plodna polja,
Prenapunjena zdravim, krasnim klasjem.
A šaren kukolj ako se i javi,
Iščupat će ga svako djetešce.
Al moja duša, puna kukolja,

Kô polje je bez klasa zlatnoga.
Al što se patim, čemu sve te misli?
Da l' ista sam još ona Tomasina,
Što vladala je sa dva kraljevstva?
Da, ista ona, kao što je bila,
Tek čvrsta volja stvorila se strahom.
Taj strah je dječji, ludost žive mašte.
Je l' ikad itko mrtve vidio?
Bez jezika je l' itko rekô rieč?
Ne, tih zidina mrkih ne ću gledat,
Samoća ta mi dušu ubija:
Ja trebam svjetla, buke, krića, vreve,
Života trebam, trebam borbe ljute.
Tišina ta je leglo moga straha,
A samo tama radja prikazama.
Čuj, što je ovo, — uzdisaji teški,
Ne, obmana je samo, — a sad opet.
Je l', sestro Klaro, jesi l' ovdje ti?
Ne, nema je, to nije ništa bilo.
I misô, volja, sila i sam duh
Od toga straha izginuše posve;
A lieka nema, bar za *mene* nema.
Zar molitva će utjehom mi biti?
Zar molitva će riešiti me straha?
Tek meko *srce* strahu robuje,
A bistri *razbor* mu je gospodarom.
Taj strah je glup i glupa moja mašta.

Agata
(javi se na balkonu, bijelo odjevena, obasjana mjesečevim svjetlom):

Spomeni se u duši svojoj, ženo,
Da sjutra opet svita Ivanj-dan;
Spomeni se, da pred večer tog dana
Kralj Vladislav na vječni podje san!

Tomasina *(pane na koljena):*
I opet prikaza, vaj! Sestro Klaro!
Pomozite mi, Baldo, Henriče!
Ja umirem! *(Sruši se bez svijesti nauznak.)*
(Agata odlazi.)

JEDANAESTI PRIZOR.

Tomasina. Henrik.

Henrik:

Gle, što je ovo ovdje?
Zar opet joj se javi prikaza?
Kol čudno, čudno! Griešnica je ona
Koliko veća od mene, jer meni
Za moga vieka mrtvi se ne javi,
A Henrik nije bio nigda svecem.
Koliko tu je grieha sakupljeno
U ovoj glavi, kako *crna* savjest
U grudima je ovim našla stan,
Pa sada grize, baca se i mori,
Dovodeć strašne slike očima,
Što prošlost davna već je prekrila,
Ozvanjajući kričem, vapajima,
Što davno k nebu digoše se gore,
Il zamrieše u rakam' podzemnim;
I svaki trepet, svaki glas i šuštaj,
Sve stostruko se čini jadnici
Pod groznom vladom crne savjesti.
A svega toga za mene i nema!
Da, to je uprav ona čudna stvar.
Da nije možda kaki taki duh
Od kosti i od mesa ovdje bio?
Nek' ostane i dalje duhom duh,
Jer *ovaj* duh je duh *za* Henrika!

Čuj, gospo Tomasino, preni se,
Čuj, gospo, nemoj, da te tako nadju.

Tomasina:

Ti, Henriče?

Henrik:

Da, ja sam, gospo, ustaj!

Tomasina:

A ovdje nema više nikoga?

Henrik:

Pa nije ništ' ni bilo. Gospo, ustaj,
Da ne vide te nepozvane oči.

Tomasina:

Ti dakle niesi ništa vidio?

Henrik:

Ma ništa, gospo, ništa, kažem ti.

Tomasina:

I nigda ti se nije javilo
Ma štogod, što bi sjetilo te noći,
Kad ono — umrie pokojni nam kralj?

Henrik:

Ne, nigda, nigdje; ja i ne vjerujem,
Da prikaze se mogu vidjeti . . .

Tomasina:

Oh, da su tebi ove moje oči,
Ti prikaze bi svagdje vidio
I danju, noću, svud u svakom kutu:
U ložnici se mojoj javlja svagdan,

A uza me je uviek sestra Klara.
Od silnog straha sva se tresem, plačem,
A Klara od sveg ništa ne vidi.
Zar pamet moja nije više ista?
Zar oči moje pravo ne gledaju?
Zar iz mene se izvi prikaza,
Što duh mi muči, vraćajuć se k meni?
To nije život, to je živi pakô.
(Odrješito) Dok moj je sin u Zadru boravio,
Ti, Henriče, govorio si meni
I sjetio me starog obećanja,
Je l', spominješ se?

Henrik:

Spominjem se, gospo.

Tomasina:

I eto ja sam voljna poći za te,
Drugaricom ti vjernom bit do groba.

Henrik:

Ej, Tomasino, vidim, strah, ne ljubav,
Prisilio te, te mi ruku nudjaš,
Al ja je primam.

Tomasina:

Hvala, Henriče!

Henrik:

Al sada idem, jer će moji ljudi
U gradu morat noćas naći stana.

Tomasina:

Zar već me sada ostavljaš, moj druže?

Henrik:

Ta rekoh ti, da moram.

Tomasina:

Molim te,
Je l' tkogog ovdje blizu?

Henrik:

Gledat ću.

Tomasina:

Nek dodje amo, samu strah me hvata.

Henrik:

Do vidjenja.

Tomasina:

Bog s tobom, Henriče!

(Henrik ode.)

DVANAESTI PRIZOR.

Tomasina. Don Perpetuo.

Tomasina:

Oh, Don Perpetuo, zar tebe amo šalju?

Don Perpetuo:

Ja dolazim, svijetla gospo, tako reći dvostruko.

Tomasina:

Kako dvostruko?

Don Perpetuo:

Ja dolazim jedno vlastitom odlukom, a drugo na tvoj poziv. Odlučih se, svijetla gospo, danas kleknuti tebi pred noge, pa te uzvišenim glasom zamoliti, da saslušaš mene bijednika, koji već eto podrug godine moli i jauče za tvoju milost.

Tomasina:

A što mi želiš reći, pjesniče?

Don Perpetuo:

Imam da ti odam neke tajne, gospo premilostiva.

Tomasina:

Tajne, pa meni, Don Perpetuo?

Don Perpetuo:

Ja to činim, svijetla gospo, od same naklonosti i još više . . .

Tomasina:

Daj, da čujem. Vidiš, noć je pala.

Don Perpetuo:

Ja počinjem s prvom tajnom: to je tajna moje nutrine, moga srca, svijetla, milostiva gospo, a sve, što mi srce ćuti, sve, što mi dušu mori, sve, čim mi se pamet bavi, sva čuvstva, sve misli, sve osjećaje, sve čežnje svoje *(klekne)* ja sam skupio, ja sam možda u najljepšem obliku, što ga u opće ima, spremio u ove neprispodobive sonete, koje ljepotom samo tvoja ljepota natkriljuje; postavljam ih tebi pred noge, dirni ih samo i vesela će biti duša moja, razblažit će se srce moje . . .

Tomasina:

Daj, da vidim, dobri moj Don Perpetuo. A dalje?

Don Perpetuo:

Ja sam tu svoju tajnu metnuo na prvo mjesto da vidiš, koliko više vrijedim, osobito onda, kad ti odam drugu tajnu.

Tomasina:

Da čujem.

Don Perpetuo:

Ja sam čas prije slušao Vuka, tu na tome mjestu, kako se oštro porječkao sa gospodinom Henrikom. Govorili su o tebi, premilostiva gospo, zaštitnice moje pjesme; Vuk je navalio na gospodina Henrika, i to s pravom; jer da gospodin Henrik stoji ovdje na tvom dvoru samo za to, da tebe predobije, da te vjenča, da postane tvojim mužem, a to bi bio grijeh, vječni grijeh, jer te vara, ljuto te vara.

Tomasina:

Gle, Don Perpetuo, pjesniče moj, to me vrlo zanima.

Don Perpetuo:

Ja i opet velim, svijetla gospo, da te gospodin Henrik vara. Ima ovdje jedna prikaza . .

Tomasina:

Prikaza? Ti si je vidio, Don Perpetuo?

Don Perpetuo:

Ja sam je vidio jučer, kako slasno jede. Ona Agata, što je s Vukom iz Venecije došla, to je prikaza, a Baldo mi pripovijeda, da je plaća gospodin Henrik, neka straši po dvoru.

Tomasina:

Dalje, Perpetuo.

Don Perpetuo:

Ja sam, milostiva gospo, sve to slušao, njušio samo tebi za volju. Čuo sam, kako je Vuk gospodinu Henriku rekao, da su njegova nastojanja nečista, da tebe voli tobože samo za to, što će milostivi naš kralj Andrija brzo umrijeti, a ti da ćeš onda zavladati kraljevinom, pa bi Henrik onda postao kraljem. I to bi bio grijeh, svijetla vojvotkinjo.

Tomasina:

Hvala ti, Perpetuo, hvala od srca. *(Čuje se žamor s ulice.)*

Don Perpetuo:

Ja sam potajno čuo još ovo: sestra Klara nije setra Klara, nego je ona kći bana Pavla, Marta.

Tomasina:

Kći bana Pavla? Nek dodje odmah amo. *(Opet jači žamor s ulice.)* Što je to?

Don Perpetuo:

Ja ne znam, gospo, pogledat ću. *(Ode.)*

TRINAESTI PRIZOR.

Tomasina sama na balkonu.

Tomasina:

Već ulice se pune ljudima,
A oružje se ljeska sa svih strana
Na sjajnom svjetlu punog mjeseca.
Pred lukom stoji čitav niz brodova:
Ah, to će bit Gianorso s galijama,
Što nose amo Balbievu vojsku.
Ta buka sve se više širi. Čudno,
Da Henrika još uviek nema amo.

ČETRNAESTI PRIZOR.

Tomasina, Marta, Perpetuo, poslije **Henrik.**

Tomasina:

Čas prije saznah, sveta sestro Klaro,
Da svetica ti niesi baš tolika,

Kolikom ti se gradiš pred nama.
Al da ti srce bude na mjestu
I ljubavnika da još jednom vidiš,
To pozvat ću ga amo. Eto gledaj,
Pred lukom stoje ladje mletačke,
A vodi ih Gianorso Tiepolo.
Oh, kako će mu zadrhtati srce,
Kad tebe opet ovdje nadje, Marto.

Marta:

O mrtvima ne zbori, svietla gospo,
U miru božjem nek počivaju.
Gianorsa nema više na tom svietu . . .

Tomasina:

Gianorso umro?

Marta:

Moj ga ubi brat,
A ono dolje — to su Neretljani
I ladje oca mog, što dodjoše,
Da Zadar rieše tvoje sile, gospo.

(Sva zvona zazvone, ulazi naglo Henrik.)

Tomasina:

Govori, Henriče, daj reci, što je to?

Henrik:

Sav grad se diže, sve se buni, gospo,
A ono, što je mojih ljudi bilo,
Već rastjeraše, ili smaknuše.
Pedeset ih još ima tu u dvoru;
Pred vratima se dvorskim biesna rulja
Posakupila. A Venecija?
Zamuknula je. Gdje su Tron i Balbi?

PETNAESTI PRIZOR.

Predjašnji. Mario, neki plemići i sluge, poslije **Baldo.**

Tomasina *(Mariju):*

U pravo vrieme ti nam dolaziš;
Što javljaju nam mletačka gospoda?

Mario:

Da brane terru fermu mletačku,
Jer papinski se plaćenici priete
Raveni, a i drugim gradovima.
Medjutim dužd će poslat amo pomoć
Pod Mocenigom, a i sam Gianorso
Dovesti amo svoje će vojnike.

Tomasina:

Oh, jadni starče, on još niti ne zna,
Da nećaka med živima mu nema.
Al nek se bune, za nas straha nema,
Jer krasan zalog eto nadjosmo:
Kći bana Pavla Marta ovdje stoji,
Pa ako ban ne umiri te rulje,
Ja kunem vam se, njezine ću oči
Za opomenu poslat banu Pavlu,
A glava će joj resit gradska vrata.

Marta:

Čuj, Tomasino, moje zadnje rieči:
Svu nesreću, što trpim do sad ja,
Svu nesreću baš ti si skrivila.
Zbog tebe same pade Šibenik,
Zbog tebe sliep je stari Jure Svačić,
Zbog tebe sina nestade mu mladog.
Gianorsovoj si smrti kriva ti,

Bezakonja su tvoja, ženo, kriva,
Što noćas će se krv prolievati.
Daj uzmi oči moje umorne,
Daj skini glavu s jadnoga mi tiela,
Al svejednako u tvojoj ću duši
Ja živjet uviek čitava i ciela,
Kô teška grižnja crne savjesti.

(Izvana jaka vika, Baldo ulazi.)

Baldo:

Oprosti, gospo, pomoći nam treba,
Jer glavna vrata malne padoše
Pod udarcima teških batova
I silnog kamenja, što bacaju.

Tomasina:

Hajd, recite im, da je Marta ovdje,
Nek prestanu, jer banova će kći,
Ne prestanu li, prestat živjeti!

Don Perpetuo:

Ja ću im, svijetla gospo, govoriti zdušno i razborito, razjasnit ću im sve, a oni će sigurno na moju riječ prestati, vidjet ćete. *(Ode na balkon.)* Ja vam govorim u ime svijetle vojvotkinje . . .

Glasovi iz vana:

Jezik za zube, luda govori!

Don Perpetuo:

Ja vam kažem . . .

Glasovi iz vana:

Dolje s ludom, dolje s vojvotkinjom!

Don Perpetuo *(uhvati se za prsa):*

Ja mislim, da me je nešto pogodilo . . . *(Baldo i Mario ga pridrže.)*

Baldo:

Za Boga, Perpetuo, što je?

Don Perpetuo:

Ja mislim, da je to crveno moja vlastita krv . . i jedna strjelica . . . *(Pane na koljena.)*

Marija:

Ustaj, Perpetuo!

Don Perpetuo:

Ja po svoj prilici sada umirem, to je neugodno. *(Izdahne.)*

Marta:

I to je tvoja žrtva, vojvotkinjo!

Tomasina:

I još će jedna biti, djevojko!

Henrik:

Već vrata padaju . . .

Tomasina *(Marti):*

Daj skini velo i uzmi ovu moju halju, pa im ti reci, neka se umire . . .

Baldo:

Ne idi, Marto, za Boga, ta ubili bi te, misleći, da si vojvotkinja.

Tomasina *(Baldu):*

Šuti, jer ćeš me pamtiti. *(Marti:)* Skini velo!

Mario:

Ne idi, Marto!

Marta:

Ne idem.

Tomasina:

Šutite, rekoh. *(Marti)* Ti moraš!...

Marta:

Ne ću! *(Udaranje, zveket i vika na cesti.)*

Tomasina *(slugama):*

Vodite je silom gore!

(Sluge vuku Martu na balkon, a Baldo je i Mario brane.)

ŠESNAESTI PRIZOR.

Vuk, Fra Gujlermo i bijeli **templari** pruživši koplja na vratima. **Agata, Mladin, Leonardo.** Poslije ban **Pavao, Teodor Rumi.**

Vuk:

Ni korak dalje! Ostavite je, jer mača mi moga, tko je se još dirne, pokazat ću mu, kakva mu je glava iznutra.

Fra Gujlermo:

Nek otvaraju vrata od dvora, a ti, gospo Tomasino, ostaj na mjestu. Tvoj će sud biti brzo gotov.

Vuk *(spazivši mrtvoga Perpetua):*

Gle, mrtva pjesnika! Vidiš, vidiš, i glupanova je smrt tužna. O, moj Don Perpetuo, tvoj „ja" ode Bogu na račun.

Agata *(na vratima):*

Moj plemeniti Vuče!

Vuk:

Agato! Gle, gospo, tvoja prikaza od krvi i od mesa i s jezikom i te kakim.

Tomasina *(Henriku):*

Osvetit ću se, kunem ti se!

Henrik:

Meni?

(Na vrata navale oružani gradjani, Mladin, Leonardo Frankopan, plemići.)

I. Gradjanin:

Ho, Tomasino, vojvotkinjo, kako ti je pri duši?

II. Gradjanin:

Gdje ti je Venecija, gdje tvoj ljubljeni Gianorso?

Tomasina:

Na stran, gadovi!...

Fra Gujlermo:

Mjesta, ide ban! *(Pavao i Rumi ulaze.)*

Pavao:

U Zadru eto zdravo nadjosmo se,
A tebi, gospo, vodim poslanika,
Što od jutra već brodi morem amo.
Ded saslušaj ga, tužne nosi viesti.

Tomasina:

Što, Rumi tu, kancelar moga sina?!

Rumi:

Ja tužnu viest ti nosim, vojvotkinjo,
Ti srce snagom oboružaj, gospo:
Kralj Andrija, tvoj sin, već tri je dana

Med djedove se svoje vratio,
A zadnja grana njeg'vog plemena
Za vječna je vremena nestala.

Tomasina:

Moj sin je mrtav? Rumi, ti me varaš . . .

Rumi:

Oh, kad bi bilo, gospo, kad bi tako bilo!
Al nepoznata zločinačka ruka
Životu njeg'vom nit je prekinula,
Od otrova je umro jadni kralj.

Tomasina:

Od otrova! Ha, to ste bili vi,
Vi buntovnici . . .

Pavao:

Gospo, varaš se,
Mi otrovom se služit ne trebamo,
Dok mačeve o boku nosimo!

Vuk:

I tako Henrik bit će nama kralj . . .

Tomasina *(Henriku):*

Ha, ti si onaj, što mi sina ote!
Da, ja ti vidim na dno podlog srca.

Henrik:

Ja kunem ti se . . .

Tomasina:

Pusti svaku kletvu.
Kralj Vladislav, daj reci, kako umrie?
Sad čujte! Ja i Henrik Güssingen

Preodjeveni kumanskim odielom
Došuljasmo se kralju Vladislavu,
A jadnik onaj, vjerujući nàma,
Još rukovô se s nama držeći,
Da poslanici mi smo kumanski:
I onda ova moja desnica
Tim bodežem je kralja probola,
Do vrška rinuv gvoždje u srce! *(Probode Henrika.)*
To odmazda je tebi, Henriče,
Za život moga sina Andrije!
Misericordia!

Fra Gujlermo:

Ah, ti si luda!

Pavao:

Stani!

Henrik:

Bože moj!
Ja umirem bez svake krivnje, ženo! *(Izdahne.)*

Tomasina:

Sva nedjela mi znate i sve griehe,
Sad sudite mi, eto, ja sam vaša!
(Zvona i trublje.)

Pavao:

Pod zidinama omiškim, čuj, Vuče,
Nek' ova žena čeka božju milost.

Vuk:

Razum'jem, bane. Gospo, spremi se.

Pavao *(templaru):*

Je l', tvoji će templari, Fra Gujlermo,
U Zadru ostat, dok se vratimo?

Fra Gujlermo:

Da, bane, bit će, kako želiš.

Pavao:

Marto!

Marta:

U trogirskom ću samostanu, oče,
Moj preostali život živjet mirno.

Pavao:

Nek' bude volja tvoja, moja kćeri,
A očev nek te prati blagoslov.

(Baldu i Mariju):

A vas dvojica s mojom ćete Martom
Do samostana trogirskoga poći,
A onda nek' vas vodi dobra sreća,
Životom cielim nek vam sloga vlada,
Jer očinstvo vam vaše vraćam sada.

SEDAMNAESTI PRIZOR.

Predjašnji, Juraj Šubić, Kralj Karlo Roberto, Četiri napuljska viteza, Dujam, Kurjak, Babonić, Biskupi, Plemići, Pratnja.

Fra Gujlermo i templari:

Nek živi mladi kralj! nek živi!

Juraj Šubić:

Gle, brate bane, eto mladi kralj
Na pozdrav čeka tvoj . . .

Karlo Roberto:

Oh, zdravo, Pavle,
Moj mili rodjače! I tu te nadjoh!
Da, rieč si svoju održao sjajno:
I Pavao sad Zadrom vlada ban.

Pavao:

Moj svietli kralju, zdravo med nas došô
U hrvatski svoj novi, vjerni dom,
U Zagrebu te čeka poklon naš,
Dok okruniš se krunom hrvatskom.

Svi:

Na brodove! U Zagreb! U Zagreb!

(Kralj lagano izlazi, a za njim četiri napuljska viteza. Pavao ih zaustavi i podje sam za kraljem.)

Pavao:

Za napuljskim ste kraljem prvi vi,
Za hrvatskim sam ja, ban hrvatski.

(Za Pavlom izlaze hrvatski plemići.)

Konac.

DIONIČKA TISKARA U ZAGREBU.